

Geurende houtige gewassen en vaste planten

Ir. M.H.A. Hoffman

Plantengeuren spelen een belangrijke rol in ons leven. Desondanks is de eigenschap geur jarenlang miskend en verwaarloosd bij de selectie van nieuwe cultivars. De laatste jaren komt er duidelijk meer erkenning voor de eigenschap geur. Steeds vaker komen geuraanduidingen in catalogi of op labels te staan of worden lijsten gepubliceerd met planten die deze eigenschap bezitten. Geur is ook steeds een belangrijk argument voor aankoop van planten. Zo bleek uit recent marktonderzoek dat de eigenschap geur bij Lavendel een belangrijk aankoopcriterium is.

PPO Bomen deed onderzoek naar geur bij een groot aantal boomkwekerijgewassen. In dit artikel een overzicht van geurige gewassen voor de tuin.

In het kader van het onderzoeksproject 'Sortiment en gebruikswaardeonderzoek houtige gewassen en vaste planten' is onderzoek gedaan naar het thema geur bij boomkwekerijgewassen. De gegevens zijn ontleend aan literatuuronderzoek en eigen ervaringen en waarnemingen. Het onderzoek is gefinancierd door het Productschap Tuinbouw.

Geur als gebruikswaardekenmerk

De plantenkeuze voor het aanleggen van een tuin of een groenstrook wordt in belangrijke mate bepaald door visuele en onderhoudskenmerken. Geur speelde in praktijk lange tijd een ondergeschikte rol. Toch speelt geur, vaak onbewust, een grotere rol dan gedacht. Voor-

keuren voor bepaalde planten worden al dan niet bewust ook door geur bepaald. Uit een recent gepubliceerd marktonderzoek van het Productschap Tuinbouw blijkt voor 75% van de Nederlanders de eigenschap geur het belangrijkste aankoopcriterium voor het kopen van een Lavendel te zijn.

Geuren leveren zonder twijfel een belangrijke bijdrage aan ons welbevinden. Een mooie zomeravond kan behoorlijk vergald worden door stankoverlast en aan de andere kant kunnen aantrekkelijke (planten)geuren in belangrijke mate bijdragen aan een heerlijke en onvergetelijke sfeer. Aangename plantengeuren in tuinen en parken worden als vanzelfsprekend beschouwd. Toch is dit niet zo logisch als het

15. Voorkeuren voor tuinplanten worden deels door geur bepaald (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote').

lijkt. Lang niet alle soorten geuren en bovendien is de eigenschap geur in de plantenverdeling jarenlang ondergeschikt geweest aan bijvoorbeeld kleur, grootte, bloeirijkheid en gezondheid. Hierdoor is menig cultivar, ook van bekende geurende plantensoorten, (vrijwel) reukloos.

De laatste jaren is het geurbewustzijn duidelijk verbeterd. Dit is bijvoorbeeld te merken aan de ontwikkeling van speciale geurlijnen in Rozen en een aantal andere gewassen en aan het feit dat de eigenschap geur steeds vaker vermeld wordt op plantenlabels en in catalogi.

Geurende plantendelen

De twee meest bekende plantendelen die kunnen geuren zijn de bloemen en de bladeren. Maar ook bijna alle andere plantendelen kunnen meer of minder sterk geuren. Hieronder de delen van de plant die geur afgeven met enkele sprekende voorbeelden.

Bloemen

Citrus, *Jasminum*, *Lonicera*, *Philadelphus*, *Rhododendron* (Azalea), *Rosa* en *Syringa*.

Bladeren

Eucalyptus, *Lavandula*, *Mentha* en *Thymus*

Vruchten

Fragaria (Aardbei), *Cydonia* (Kweepeer), *Juniperus* (Jeneverbes), *Myrica* (Gagel) en diverse *Citrus* (Sinaasappel, Citroen, Limoen en Bergamot).

Zaden

Ginkgo (onaangenaam), *Ferula* (Venkelzaad)

Schors

Betula lenta, *Calycanthus*, *Magnolia stellata*, *Prunus serotina* en *Prunus padus*.

Hout

Cedrus, *Liquidambar*, *Cedrela*, *Lindera*, *Magnolia salicifolia* en *Viburnum opulus* (onaangenaam).

Knoppen /hars/gommen

Abies balsamea, *Pinus*, *Populus balsamifera* en *Pseudotsuga*.

Wortels

Acorus (Kalmoes), *Ammoracia* (Mierikswortel), *Iris germanica* (met name de cultivar 'Florentina') en *Zingiber* (Gember).

16. Geurstoffen in bloemen geproduceerd door onderste deel kroonbladen en soms meeldraden (*Philadelphus* 'Hidden Blush')

17. Geurstoffen in bladeren vaak geproduceerd door olieklieren (*Thymus vulgaris* 'Silver Posie')

Waar komt geur bij planten vandaan?

Plantengeuren worden veroorzaakt door vluchtige/gasvormige chemische stoffen die zich door de lucht verspreiden. Deze geurstoffen zijn vaak afgeleid van bepaalde stofwisselingsproducten van de plant. Het zijn zogenaamde secundaire plantensoorten. De geurstoffen zitten vaak opgelost in door plant aangemaakte olie, de etherische olie (bijvoorbeeld bij Lavendel, Munt, Citrus en Roos). Deze olie verdampt bij normale buitentemperaturen. De stoffen kunnen in verschillende plantendelen worden geproduceerd door speciale klieren. Op bladeren zijn de olieklieren en/of de oliedruppeltjes soms duidelijk zichtbaar als kleine gekleurde puntjes (bijvoorbeeld bij *Thymus* of *Hypericum*). Deze olie komt vrij via verdamping of na beschadiging, bijvoorbeeld door vraat.

Bij de bloemen wordt de geurstof meestal geproduceerd door de kroonbladen en soms de meeldraden, vaak geconcentreerd aan de basis.

Ook harsen en gommen worden door speciale klieren geproduceerd, vaak in knoppen of in hout. Bij de Douglas vind je verspreid over de stam kleine blaasjes met hars, die bij openkrabben het hars vrijmaken waarbij een aangename geur vrijkomt.

Waarom dienen plantengeuren?

Bloemgeuren hebben voor planten een duidelijk doel, namelijk het aantrekken van insecten of andere dieren om voor de bestuiving te zorgen. Bloemen van windbestuivers geuren zelden.

Bij vruchten staat de geur of eigenlijk vooral de smaak in dienst van de zaadverspreiding. De (immobiele) plant wil zijn areaal uitbreiden door zijn zaden te verspreiden en kan hiervoor een (mobiel) dier benutten. De plant levert hiertoe voedsel voor het dier dat, gelokt door kleur en geur, de smakelijke vrucht opeet en de zaden nadien onbewust verspreidt (al dan niet via het maagdarmkanaal). Vervolgens kan zich, een eind van de moederplant vandaan, een nieuwe generatie planten op een nieuwe plek vestigen en kan een soort overleven en/of zich uitbreiden.

Bij bladgeuren is het in grote lijnen precies andersom. Verschillende plantensoorten hebben in de loop van de evolutie allerlei smaakafstotende chemische stoffen in het blad ontwikkeld om vraat van dieren tegen te gaan. Ook hierbij is het dus eigenlijk vooral een smaakkwestie, maar veel smaakstoffen zijn tevens geurstoffen. Van sommige plantensoorten uit warme droge gebieden wordt gedacht dat de etherische olie dient om het bovengrondse deel van de plant te koe-

len. Het verdampen van olie kost energie, wat de temperatuur van het blad op een aanvaardbaar niveau houdt (net als zweten bij mensen en dieren).

Veel geurstoffen in het hout in knoppen zijn afkomstig van hars en spelen een rol om rotting (bacteriën en schimmels) tegen te gaan.

Geurstoffen van planten hebben dus veelal een signaalfunctie naar dieren (en mensen): aankomen of afblijven. Het is een communicatiesignaal.

Uiteraard kunnen planten zelf niet echt ruiken, maar soms kunnen planten onderling communiceren door geurstoffen. Bij *Betula lenta* is bijvoorbeeld bekend dat bomen die massaal worden aangevallen door rupsen een bepaald gas afscheiden (ethyleen). Dit gas kan via de lucht andere Berken bereiken, die vervolgens nog voor de rupsen aanwezig zijn afweerstoffen (tanninen, looistoffen) gaan maken.

Geur en bestuivers

Bloemen die door dieren bestoven moeten worden, moeten deze op de één of andere manier lokken. De meeste planten richten zich op hoofdgroepen bestuivers, bijvoorbeeld vogels, vlinders, kevers, vliegen, vleermuizen of bijen en hommels. Soms is de plant-bestuiver-relatie zeer specifiek en is één plantensoort afhankelijk van één insectensoort en andersom, bijvoorbeeld bij de Vijg en sommige Orchideeënsoorten. Dit zorgt enerzijds voor een zeer efficiënte bestuiving (weinig onnodig verlies van stuifmeel),

18. Door (nacht)vlinders bestoven bloemen hebben vaak sterke geuren (*Verbena bonariensis*).

maar anderzijds is er een gevaarlijke afhankelijkheid.

Naast vorm en kleur van de bloem kunnen specifieke geurstoffen bepaalde groepen of soorten bestuivers lokken. Soms is er alleen maar visu-

Bestuiving en bloemgeur

In hoofdlijnen is er voor de verschillende bestuiversgroepen de volgende relatie met bloemgeur:

Bijen en hommels

In het algemeen zoete geuren in allerlei variaties. Geur niet altijd waarneembaar voor ons. Voorbeelden: *Viola odorata*, *Tilia* en vele *Asteraceae* en *Rosaceae*.

Vlinders en motvlinders

Vaak sterke zoete geuren, vooral bij aantrekken van motvlinders ('s nachts). Voorbeelden: *Buddleja davidii* (dagvlinders) en *Lonicera periclymenum*, *Brugmansia*, *Jasminum*, *Gardenia* en *Trachelospermum* (nachtvlinders).

Vogels

Vaak geen bloemgeur. Voorbeelden: *Fuchsia*, *Callistemon* en *Phormium*.

Kevers

Uiteenlopende geuren, van zoet tot weezoet tot scherpzoet tot kadaverachtig. Voorbeelden: *Paeonia delavayi*, *Chimonanthus*, *Calycanthus*, *Sambucus*, *Castanea sativa*, *Amorphophallus titanum* en *Victoria amazonica*.

Vliegen

Vaak voor ons onaangename geur, zoals kadaverachtig, urineachtig, mestachtig. Voorbeelden: *Arum*, *Aristolochia*, *Euonymus* en *Hamamelis* (deze laatste geurt vaak wel aangenaam).

ele aantrekking, soms alleen maar aantrekking door geur (nachtbestuivers) en soms beide.

Nabootsen van geuren

Een bekend fenomeen in de natuur is dat sommige planten insecten nabootsen met hun bloemen om bestuiving gerealiseerd te krijgen, bijvoorbeeld sommige Orchideeën (zg. mimicry). Ook geuren worden in de natuur veelvuldig nagebootst. Zeer bekend zijn het nabootsen van kadaverlucht, mestlucht of schimmelgeuren door bloemen van *Arum*, *Aristolochia* en *Arisaema*. Hierdoor worden vliegen en andere insecten aangetrokken die hun eieren in kadavers of uitwerpselen willen leggen.

Soms worden juist plantengeuren nagebootst door schimmels. Twee bekende voorbeelden zijn Roest (*Puccinia arrhenatheri*) op *Berberis vulgaris* en Roest (*Uromyces pisi*) op *Euphorbia cyparissias*. In beide gevallen produceert de roestschimmel op het blad zoet geurende nectar. Het doel is om insecten te lokken en zo schimmelsporen te verspreiden en met elkaar in contact te brengen.

Geurbeleving bij mensen

Mensen nemen (planten)geuren waar doordat vluchtige chemische plantenstoffen de reukzintuigen in de neus bereiken. Via de hersenen wordt deze geurprikkel omgezet in een geursensatie. Deze geursensatie is in eerste instantie afhankelijk van de aard en hoeveelheid van de geurstof. Maar ook veel persoonlijke factoren spelen een rol. Allereerst bijvoorbeeld erfelijke factoren; de ene persoon ruikt beter dan de andere of neemt bepaalde geurstoffen beter of slechter waar dan andere. Maar ook aantasting van reukzintuigen door bijvoorbeeld verkoudheid of roken zijn van invloed op geurbeleving. Sommige mensen kunnen helemaal niet ruiken. Zeer belangrijk zijn ook eerder opgedane ervaringen die in de hersenen opgeslagen zijn. Geuren worden in belangrijke mate geassocieerd met positieve of negatieve gebeurtenissen uit het verleden. Geur en gevoel staan rechtstreeks met elkaar in verbinding. Een romantische tuin zonder geurende planten is ondenkbaar.

Een geurprikkel geeft dus via allerlei processen en associaties in de hersenen een geursensatie. Deze is uiteindelijk in meer of mindere mate aangenaam, neutraal of onaangenaam. Bepaalde geuren worden door (vrijwel) iedereen als aangenaam ervaren (bijvoorbeeld rozengeur) of als onaangenaam ervaren (bijvoorbeeld aasgeur). Bij sommige plantengeuren zijn de meningen verdeeld, de één vindt ze aantrekkelijk en de andere

19. Geurbeleving is voor een deel persoons-afhankelijk.

onaantrekkelijk of neutraal (bijvoorbeeld Vlierbloesem, Rode ribes of Wijnruit). Aangename geuren kunnen als negatief worden ervaren indien deze te sterk is of te lang achtereen wordt waargenomen. Een te sterke prikkeling kan leiden tot irritatie of hoofdpijn (bijvoorbeeld Lelies, Narcissen of Hyacinten binnenshuis en *Rosa foetida* die veraf lekker ruikt en dichtbij door menigeen als minder aangenaam wordt ervaren). De bovenmatig zoete geur wordt vaak veroorzaakt door de chemische stof 'indol', die veel wordt gebruikt in de parfumindustrie en lijkt op de dierlijke musk. Verder kunnen bij sommige mensen bepaalde geurstoffen (bijvoorbeeld van Lavendel) voor heftige allergische reacties zorgen.

Geur is ook sterk gekoppeld aan smaak. Veel smaakstoffen zijn eigenlijk geurstoffen. Mensen nemen smaakstoffen alleen waar met de tong. Dit zijn alleen de smaken zout, zoet, zuur, bitter en umami (hartig). Alle nuances komen van geuren. Immers met de neus dicht of bij verkoudheid "proef" je veel minder!

Analyse van plantengeuren

Sinds de ontwikkeling van de zeer gevoelige techniek van gaschromatografie, enkele tientallen jaren geleden, kunnen plantengeuren chemisch geanalyseerd worden en is de kennis van plantengeuren aanzienlijk toegenomen. Veel

individuele geurstoffen komen in verschillende concentratie in vele combinaties met andere individuele geurstoffen in het plantenrijk voor. Er zijn in het plantenrijk al minstens 700 individuele geurstoffen bekend die in allerlei combinaties en nuances een bijna oneindig aantal geurbouketten geven. Deze individuele geurstoffen worden in de chemie ingedeeld in groepen. De belangrijkste groepen zijn de terpenen, de benzenen en de aminen.

Aangename plantengeuren zijn vaak afkomstig van terpenen en benzenen. Onaangename geuren (stank) worden vaak veroorzaakt door aminen. In de medische-, cosmetische- en levensmiddelenindustrie worden veel (geur)stoffen uit plantendelen geïsoleerd of synthetisch nagemaakt.

De meest voorkomende en gebruikte individuele geurstoffen in het plantenrijk met voorbeelden van de planten waarin ze voorkomen:

Terpenen

- Limoneen in *Citrus*.
- Citronellol in *Rosa* en *Pelargonium*
- Geraniol in *Rosa* en *Pelargonium*

Benzenen

- Eugenol in *Dianthus* en *Cinnamomum*
- Vanille in *Vanilla plantifolia*
- Methylsalicilaat in *Gaultheria procumbens* en *Betula lenta*
- Indol in *Lilium*, *Narcissus poeticus*, *Citrus* en *Jasminum*

Aanduiding van geur

Het kwantificeren en kwalificeren van plantengeuren is een lastige aangelegenheid. Het plantenrijk kent, zoals in voorgaande aangegeven, een enorme variatie aan geuren. Bovendien zijn geurwaarnemingen zoals eerder vastgesteld voor een deel persoonsgebonden. Wil je communiceren over plantengeuren en geuren benoemen is het toch noodzakelijk om geuren te classificeren ondanks de bij voorbaat vaststaande tekortkomingen van het gekozen systeem.

Voor het kwalificeren van geuren worden in dit artikel de volgende hoofdgroepen van plantengeuren onderscheiden:

- Zoet (bijna altijd aangenaam)
- Weezoet (ietwat onaangenaam zoet; erg persoonlijk)
- Kruidig (meestal aangenaam, soms ietwat onaangenaam, bijvoorbeeld bij scherp kruidig)
- Zurig (aangenaam tot onaangenaam)
- Harschtig (meestal aangenaam)
- Onaangenaam (verzamelnaam voor alle onaangename geuren zoals aasgeur, urinegeur, etc.)

Daarnaast kan de geur gespecificeerd worden door te relateren aan bekende geuren zoals

citroen, appel, sinaasappel, aardbei, vanille, munt, kamfer, urine, terpentijn, etc. Voor het kwantificeren van plantengeur worden de termen niet, zeer zwak, zwak, middelmatig, sterk en zeer sterk gebruikt.

Gunstige en ongunstige omstandigheden

Een zwoele zomeravond is een gunstige omstandigheid voor het waarnemen van plantengeuren. Hier liggen drie belangrijke factoren aan ten grondslag: hoge temperatuur, weinig wind en droge lucht. Een hoge temperatuur en droge lucht zorgen voor het gemakkelijk vervluchtigen van geurstoffen en weinig wind maakt dat de vluchtige stoffen niet snel verwaaïen. Koud, winderig en nat weer echter zijn een slechte omstandigheid voor het waarnemen van plantengeuren. In tuinen die beschut liggen tussen huizen, muren of heggen blijven geuren beter hangen. Het is zinvol om hiermee rekening te houden bij het aanleggen van een geurtuin.

Naast omgevingsfactoren spelen ook andere factoren een rol. Zo is de leeftijdsfase van de plant en/of het bloeistadium bepalend voor de hoeveelheid geurstof en soms ook de types geurstoffen die worden afgescheiden.

20. Te sterke geur van Lelies wordt door sommige mensen als onaangenaam ervaren (*Lilium candidum*).

21. Sommige planten geuren vooral 's nachts (*Lonicera periclymenum*).

Sommige planten bloeien (en geuren) vooral 's avonds of 's nachts, bijvoorbeeld *Brugmansia*, diverse soorten Teunisbloem (*Oenothera*) en diverse Kamperfoelies zoals *Lonicera periclymenum* en *L. caprifolium*. De bloemen van deze soorten worden gewoonlijk door nachtvlinders bestoven.

Onaangenaam geurende planten

Natuurlijk geeft het kenmerk geur meerwaarde aan de plant wanneer deze aangenaam is. Stinkende planten hebben echter wel educatieve waarde. Denk bijvoorbeeld aan de bloei van *Amorphophallus titanum* in de kas van sommige botanische tuinen (bijvoorbeeld Leiden). Hier komen vele mensen op af, waarbij de enorme stank van de Aronskelkachtige bloemen toch voor behoorlijk wat sensatie zorgt.

Een kleine selectie van stinkende tuinplanten:

- *Ballota nigra* (Stinkende ballote): de bladeren verspreiden na kneuzing een zeer onaangename zweet- en urineachtige geur.
- *Clerodendrum bungei*: het blad heeft een typische, voor velen onaangename, pindakaasachtige geur, ook wel omschreven als paardengeur.
- *Escallonia illinita*: sterke onaangename blad-geur doet denken aan een varkensstal.
- *Ginkgo biloba*: de zaden van de vrouwelijke planten verspreiden een zeer onaangename geur.
- *Hypericum hircinum* (Bokkenkruid): de bladeren verspreiden na kneuzing een zeer onaangename geur die aan bokken doet denken.
- *Lysichiton americanus*: deze Aronskelkachtige geurt weliswaar niet zo ongaangenaam als

22. *Lysichiton americanus* heeft onaangenaam geurende bloemen.

23. Er zijn veel producten met plantengeuren op de markt.

familiegenoot *Amorphophallus*, maar ook de bloemen van deze soort verspreiden een onaangename aasachtige geur.

- *Viburnum opulus* (Gelderse roos): Het hout, vooral van de wortels heeft een sterke indringende onaangename geur. Deze geur komt alleen vrij bij rooien en/of zagen. De geur van gerooide struiken kan zich tientallen meters verspreiden.
- *Viburnum sieboldii*: De bladeren verspreiden na kneuzing een sterk onaangename geur.

Gebruik van geurende planten

Geurende planten worden op verschillende manieren gebruikt. Naast het gebruik als geurende tuinplant zijn dit bijvoorbeeld:

- Parfumindustrie en fabricage van etherische olie: bijvoorbeeld Neroli-olie (*Citrus aurantium*), Lavendelolie, Rozenolie, Jasmijnolie.
- Cosmetische artikelen: zoals shampoo, zeep, huidcrème, etc.
- Diverse geurartikelen zoals geurkaarsen, geurkussentjes en potpourri's: Bijvoorbeeld rozenblaadjes, Lavendel, Tijn, etc.
- Levensmiddelen en genotmiddelen (Bergamotolie in Earl-Grey thee, toevoegingen aan tabak)
- Alternatieve geurtherapieën: bijvoorbeeld in de Bach-bloesem therapie
- Geurende gazons of bankjes in tuinen: Bijvoorbeeld Tijn, Corsicaanse Munt en Loopkamille

Namen met geuraanduidingen

In onderstaande lijst staan namen waarin een geuraanduiding gegeven is. De meeste in positieve zin, dat wil zeggen aangenaam geurend (bijvoorbeeld. odoratus, fragrant, perfume, etc.), sommige in negatieve zin, stinkend (foetidus).

Anthoxanthum odoratum

Aposotis foetida

Aquilegia fragrans

Blepharocalyx cruckshanksii 'Heaven Scent'

Boronia megastigma 'Heaven Scent'

Camellia 'Fragrant Pink'

Camellia 'High Fragrance'

Cassia odorata

Cedrela odorata

Celastrus odoratus

Clematis 'Odorata' (Atragene Groep)

Clematis foetida

Clematis 'Fragrant Spring' (Montana Groep)

Daphne odora

Daphne xtransatlantica 'Blafra' (ETERNAL FRAGRANCE)

Dianthus 'Fragrant Lace'

Erica xgriffithsii 'Heaven Scent'

Eryngium foetidum

Galium odoratum

Hamamelis xintermedia 'Gimborn's Perfume'

Hebe 'Fragrant Jewel'

Hebe odora

Helleborus foetidus

Hosta 'Fragrant Blue'

Hosta 'Fragrant Bouquet'
Hosta 'Fragrant Dream'
Hosta 'Fragrant Fire'
Hosta 'Summer Fragrance'
Lavandula angustifolia 'Syngablusc'
 (BLUE SCENT)
Lavandula xintermedia 'Fragrant Memories'
Lilium 'Royal Perfume'
Lonicera fragrantissima
Lonicera periclymenum 'Heaven Scent'
Magnolia 'Fragrant Cloud'
Magnolia 'Heaven Scent'
Monardella odoratissima
Nymphaea odorata
Oenothera odorata
Olearia odorata
Osmanthus fragrans
Passiflora foetida
Petasites fragrans
Phlox divaricata 'Blue Perfume'
Phlox divaricata 'Clouds of Perfume'
Phlox divaricata 'White Perfume'
Polygonatum odoratum

Reseda odorata
Rhododendron 'Fragrantissimum'
Rhododendron 'Summer Fragrance'
Ribes odoratum
Rosa 'Adaexlya' (FRAGRANT ALIZEE)
Rosa 'Colfragasar' (Climbing Fragrant Cloud)
Rosa 'Dicodour' (Fragrant Dream)
Rosa 'Fragrant Delight'
Rosa 'Korpastato' (FRAGRANT MEMORIES)
Rosa foetida
Rosa xodorata
Salix foetida
Skimmia japonica 'Fragrans'
Skimmia japonica 'Fragrant Cloud'
Solidago odora
Symplocarpus foetidus
Syringa pekinensis 'Yellow Fragrance'
Thalictrum foetidum
Thymus vulgaris 'Fragrantissimus'
Verbena 'Old Royal Fragrance'
Viburnum foetidum
Viburnum odoratissimum
Viola odorata

Inventarisatie geurende gewassen

In de lijst die volgt staan soorten of (cultivar)groepen die matig tot zeer sterk geurende delen hebben. Voor de volledigheid staan ook de hoofdgroep en de USDA-winterhardheidszone vermeld.

Verklaringen / explanations

Gewas/Crop: S=struik/shrub; B=boom/tree; C=conifeer/conifer; K=klimplant/climber; T=Terras/kuipplant; V=vaste plant/perennial; W=waterplant; F=Fruit; G=Gras.

WH= USDA-winterhardheidszone / winterhardiness zone.

Bloemgeur (flower scent) & Bladgeur (leaf scent): + = zwak/weak; ++ = middel/medium; +++ = sterk/strong; ++++ = zeer sterk/very strong.

Bij bloemgeur staat tussen haakjes de bloeitijd vermeld; bijvoorbeeld. (7-10)=juli-oktober / flowering time in column flower scent of flowers) between brackets.

Bij bladgeur staat indien duidelijk (A)= aangenaam / pleasant en (O)=onaangenaam / unpleasant.

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Abelia chinensis</i>	S	7b	++ zoet (7-10)	
<i>Abelia grandiflora</i> (x)	S	7b	++ zoet (7-10)	
<i>Abelia schumannii</i>	S	8a	++ zoet (7-10)	
<i>Abelia triflora</i>	S	7b	+++ zoet (6)	
<i>Abeliophyllum distichum</i>	S	6b	++ zoet (2-4)	
<i>Abies amabilis</i>	C	6a		+++ kruidig (A); ook knoppen hars, sinaasappelachtig
<i>Abies balsamea</i>	C	2		+++ kruidig (A); ook hars knoppen
<i>Abies grandis</i>	C	6b		+++ kruidig (A); ook hars knoppen, sinaasappelachtig
<i>Abies koreana</i>	C	6a		++ kruidig (A); ook knoppen
<i>Acacia dealbata</i>	S T	8	++ zoet, viooltjes-achtig (2-4)	
<i>Acacia podalyriifolia</i>	S T	8b	++ zoet (1-4)	
<i>Acacia retinodes</i>	S T	8	++ zoet (2-5)	
<i>Acer cissifolium</i>	B S	5b	++ zoet (4-5)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Acer macrophyllum</i>	B	5-6	++ zoet, fruitig (4)	
<i>Achillea ageratum</i>	V	7		+++ kruidig
<i>Achillea clavennae</i>	V	3		+++ kruidig
<i>Achillea filipendulina</i>	V	3		+++ kruidig
<i>Achillea kellereri</i> (x)	V	6		+++ kruidig
<i>Achillea millefolium</i>	V	< 5		+(+) kruidig
<i>Achillea nobilis</i>	V	6		+++ kruidig
<i>Achillea ptarmica</i>	V	3		++ kruidig
<i>Achillea tomentosa</i>	V	3		++ kruidig
<i>Acorus calamus</i>	W	3		+++ kruidig; ook wortel, sterkere geur dan blad
<i>Actaea europaea</i>	V	3	++ (+) zoet (8-10)	
<i>Actaea racemosa</i>	V	4	++ (+) zoet (8-9)	
<i>Actaea simplex</i>	V	4	++ (+) zoet (8-10)	
<i>Actinidia deliciosa</i>	K	7a	+ zoet (7-8)	
<i>Actinidia polygama</i>	K	5a	+ zoet (6)	
<i>Adenophora liliifolia</i>	V	2	++ zoet (7-8)	
<i>Aesculus californica</i>	B	8	++ zoet (5)	
<i>Aesculus indica</i>	B	8a	++ zoet (6)	
<i>Aesculus parviflora</i>	S	6b	+ (+) zoet (5)	
<i>Agastache foeniculum</i>	V	7		+++ kruidig (A)
<i>Agastache mexicana</i>	V	8-9		+++ kruidig (A)
<i>Agastache rugosa</i>	V	7		+++ kruidig (A)
<i>Ailanthus altissima</i>	B	6		++ kruidig (O)
<i>Akebia quinata</i>	K	6a	++ zoet (4-5)	
<i>Allium schoenoprasum</i>	V	5	++ zoet (5-6)	+++ kruidig
<i>Alnus firma</i>	B	6b		knoppen, balsemachtig
<i>Alnus japonica</i>	B	4		knoppen, balsemachtig
<i>Alnus viridis</i>	B	3		knoppen, balsemachtig

24. *Agastache* 'Blue Fortune'

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Aloysia triphylla</i>	S T	8		++++ kruidig (A)
<i>Alyssum montanum</i>	V	6	++ zoet (5-6)	
<i>Anemone sylvestris</i>	V	4	++ zoet (5-6)	
<i>Angelica archangelica</i>	V	4		+++ kruidig; ook wortel & zaad
<i>Anthemis hybrida</i> (x)	V	6		++ kruidig
<i>Anthemis punctata</i>	V	7		++ kruidig
<i>Anthemis tinctoria</i>	V	6		++ kruidig
<i>Aponogeton distachyos</i>	W	9	+++ zoet, vanille-achtig (7-9)	
<i>Aquilegia fragrans</i>	V	7	++ zoet, appel-achtig (6-8)	
<i>Aquilegia viridiflora</i>	V	3	++ zoet (4-5)	
<i>Argyrocystis battandieri</i>	S	8	+++ zoet (6-7)	
<i>Artemisia abrotanum</i>	S V	5a		+++ kruidig
<i>Artemisia absinthium</i>	S V	5a		+++ kruidig
<i>Artemisia alba</i>	V	6		+++ kruidig
<i>Artemisia dracunculus</i>	V	3		+++ kruidig
<i>Artemisia lactiflora</i>	S V	5		+(+) kruidig
<i>Artemisia ludoviciana</i>	S V	5		++ kruidig
<i>Artemisia pontica</i>	S V	4		++ kruidig
<i>Artemisia schmidtiana</i>	V	4		++ kruidig
<i>Artemisia stelleriana</i>	S V	4		+ kruidig
<i>Aruncus dioicus</i>	V	5	+ zoet (6-8)	
<i>Asarum europaeum</i>	V	5	+ (+) zoet, iets kamfer-achtig (5-6)	
<i>Asphodeline lutea</i>	V	7	+ (+) zoet (5-6)	
<i>Azara dentata</i>	S	8	++ zoet (5)	
<i>Beaumontia grandiflora</i>	K T	10	+++ zoet (7-8)	
<i>Berberis candidula</i>	S	6b	+ (+) (wee)zoet (5)	
<i>Berberis julianae</i>	S	6a	+ zoet (5)	
<i>Berberis verruculosa</i>	S	6b	+ (+) (wee)zoet (5-6)	
<i>Berberis vulgaris</i>	S	4	++ (wee)zoet (5)	
<i>Betula alleghanensis</i>	B	3		schors (methylsalicilaat)
<i>Betula lenta</i>	B	3		schors (methylsalicilaat)
<i>Boronia megastigma</i>	S T	9	+++ zoet, citroen-achtig (3-4)	
<i>Brugmansia arborea</i>	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brugmansia aurea</i>	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brugmansia candida</i> (x)	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brugmansia insignis</i> (x)	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brugmansia suaveolens</i>	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brugmansia versicolor</i>	S T	9	+++ (+) zoet (7-9)	
<i>Brunfelsia americana</i>	S T	9	++ zoet (6-8)	
<i>Buddleja alternifolia</i>	S	6a	++ (+) zoet (6)	
<i>Buddleja asiatica</i>	S T	8	+++ zoet, citroen-achtig (3-5)	
<i>Buddleja crispa</i>	S	8	+++ zoet (6-8)	
<i>Buddleja davidii</i>	S	6b	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Buddleja fallowiana</i>	S	8	+++ zoet (8-9)	
<i>Buddleja globosa</i>	S	8a	++ zoet (7)	
<i>Buddleja weyeriana</i> (x)	S	7a	++ (+) zoet (6-9)	
<i>Bupleurum fruticosum</i>	V	6		++ kruidig (O)
<i>Buxus sempervirens</i>	S	5-6		++ kruidig (O)
<i>Calamintha grandiflora</i>	V	5		++ kruidig (A)
<i>Calamintha nepeta</i>	V	6		+++ kruidig (A)
<i>Calocedrus decurrens</i>	C	7a		+++ kruidig (A)
<i>Calycanthus floridus</i>	S	5b	+ zoet (6-7)	++ kruidig (A), kamfer-achtige; ook schors
<i>Calycanthus occidentalis</i>	S	7a	++ weezoet (6)	+++ kruidig (A); ook schors
<i>Camellia japonica</i>	S T	8	+ zoet (2-4)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Camellia sasanqua</i>	S T	8	+ zoet (1-4)	
<i>Campanula thyrsoides</i>	V	5	++ zoet (7-8)	
<i>Carissa macrocarpa</i>	S T	10	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Carpenteria californica</i>	S T	9	++ zoet (7-8)	
<i>Carya tomentosa</i>	B	5b		++ kruidig
<i>Caryopteris clandonensis</i> (x)	S	6-7		+++ kruidig (A)
<i>Caryopteris divaricata</i>	V			+++ kruidig (O)
<i>Caryopteris incana</i>	S	6-7		+++ kruidig (A)
<i>Castanea sativa</i>	B	6a	++ weezoet (6-7)	
<i>Catalpa bignonioides</i>	B	6a	++ zoet (7-8)	+ kruidig (O)
<i>Catalpa erubescens</i> (x)	B	6a	+++ zoet (7-8)	
<i>Catalpa ovata</i>	B	6a	++ zoet (7-8)	
<i>Ceanothus arboreus</i>	S	8	+ zoet (5-6)	
<i>Ceanothus delilianus</i> (x)	S	7a	+ (+) zoet (7-8)	
<i>Cedrela odorata</i>	B	9	+++ zoet (6-7)	++ kruidig (O); ook hout
<i>Cedrus deodara</i>	C	7b		hout & hars
<i>Cedrus libani</i>	C	7a		hout & hars
<i>Celastrus orbiculatus</i>	K	5a	++ zoet (5-6)	
<i>Centranthus ruber</i>	V	6	++ zoet (6-8)	
<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	B	5a	++ zoet	++ kruidig (A), vooral afstervend blad
<i>Cestrum parqui</i>	S T	9	+++ zoet (7-8)	
<i>Chaenomeles cathayensis</i>	S	5a		vrucht
<i>Chaenomeles japonica</i>	S	5a		vrucht
<i>Chaenomeles speciosa</i>	S	5a		vrucht
<i>Chaenomeles superba</i> (x)	S	5a		vrucht
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	C	6-7		+(+) kruidig (A)
<i>Chamaecyparis obtusa</i>	C	6b		++ kruidig (A)
<i>Chamaecyparis pisifera</i>	C	6a		++ kruidig (A)
<i>Chamaecyparis thyoides</i>	C	6b		++ kruidig (A)
<i>Chamaemelum nobile</i>	V	4		+++ kruidig
<i>Chimonanthus praecox</i>	S	7a	++++ zoet (12-3)	++ kruidig (A)
<i>Chionanthus virginicus</i>	B S	5a	+ zoet (6)	
<i>Choisya ternata</i>	S	7b	+++ zoet (4-5)	+ kruidig (A)
<i>Chrysanthemum Indicum</i> Group	V	6		++ kruidig
<i>Chrysanthemum Koreanum</i> Group	V	6		++ kruidig
<i>Chrysanthemum morifolium</i> (x)	V	6		++ kruidig
<i>Chrysanthemum Rubellum</i> Group	V	6		++ kruidig
<i>Cinnamomum camphora</i>	B T	9		++ kruidig (A), kamferachtig; ook hout schors
<i>Cistus aguilarii</i> (x)	S T	8	+ zoet (6-7)	++ kruidig (A)
<i>Cistus cyprius</i> (x)	S T	7	+ zoet (6-7)	++ kruidig
<i>Cistus ladanifer</i>	S T	7	+ zoet (6-7)	++ kruidig (A)
<i>Cistus laurifolius</i>	S T	7b	+ zoet (7-8)	++ kruidig (A)
<i>Cistus purpureus</i> (x)	S T	7	+ zoet (6)	++ kruidig (A)
<i>Cistus stenophyllus</i> (x)	S T	8	+ zoet (6-7)	++ kruidig (A)
<i>Citrus aurantium</i>	S T	9	+++ (+) zoet (5-6)	++ kruidig; ook vrucht, vruchtschil zeer sterk aromatisch
<i>Citrus bergamia</i>	S T	9	+++ (+) zoet (5-6)	++ kruidig; ook vrucht, vruchtschil zeer sterk aromatisch

25. *Clematis* 'Fragrant Spring' (Montana Groep)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Citrus limon</i>	S T	9	+++ zoet (5-6)	++ kruidig; ook vrucht
<i>Citrus medica</i>	S T	9	+++ (+) zoet (5-6)	++ kruidig; ook vrucht
<i>Citrus meyeri</i> (x)	S T	9	+++ zoet (5-6)	++ kruidig
<i>Citrus sinensis</i>	S T	9	+++ (+) zoet (5-6)	vrucht, sinaasappel
<i>Cladrastis kentukea</i>	B	4	+ zoet (5)	
<i>Cladrastis sinensis</i>	B	6	++ zoet (5)	
<i>Clematis aethusifolia</i>	V	5b	++ zoet, citroen-achtig (7-8)	
<i>Clematis afoliata</i>	K	8	++ zoet (5)	
<i>Clematis armandii</i>	K	7a	++ (+) zoet (4)	
<i>Clematis aromatica</i> (x)	S V	4	++ (+) zoet (6-9)	
<i>Clematis cirrhosa</i>	K	7b	+ (+) zoet (2-3)	
<i>Clematis connata</i>	K	6	++ zoet (7-9)	
<i>Clematis crispa</i>	K	6	+ zoet, vanille (6-9)	
<i>Clematis Diversifolia Group</i>	S V	ca. 5	0-+ zoet (6-9)	
<i>Clematis flammula</i>	K	7a	+ (++) zoet (7-10)	
<i>Clematis Flammula Group</i>	K	ca. 7	+ (+) zoet (7-9)	
<i>Clematis Forsteri Group</i>	K	ca. 8	+ (+) zoet (3-4)	
<i>Clematis heracleifolia</i>	S V	5a	+++ zoet (8-9)	
<i>Clematis Heracleifolia Group</i>	S V	ca. 5	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Clematis Integrifolia Group</i>	S V	ca. 5	+ (+) zoet (6-9)	
<i>Clematis jouiniana</i> (x)	S V	5b	++ zoet (8-9)	
<i>Clematis mandshurica</i>	S V	7	+++ zoet (6-9)	
<i>Clematis montana</i>	K	6b	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Clematis Montana Group</i>	K	ca. 6	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Clematis recta</i>	V	5a	++ zoet (7-8)	
<i>Clematis rehderiana</i>	K	6b	+++ zoet (7-9)	
<i>Clematis terniflora</i>	K	6b	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Clematis trichotoma</i>	K		+++ zoet (6-8)	
<i>Clematis triternata</i> (x)	K	6	++(+) zoet (7-9)	
<i>Clematis vedrariensis</i> (x)	K	6	++ zoet (5-6)	
<i>Clematis veitchiana</i>	K	6	++ zoet (7-9)	
<i>Clematis Viorna Group</i>	K	ca. 6	+ (+) zoet (6-9)	
<i>Clematis Vitalba Group</i>	K	ca. 5	++ zoet (7-9)	
<i>Clematis Viticella Group</i>	K	ca. 6	+ (+) zoet (6-9)	
<i>Clematoclethra integrifolia</i>	K	6	+ zoet (6)	
<i>Clerodendrum bungei</i>	B S	7	++ zoet (8-9)	++++ kruidig (O)
<i>Clerodendrum chinense</i>	S T	10	+++ zoet (7-10)	
<i>Clerodendrum myricoides</i>	S T	9b	++ (+) zoet	
<i>Clerodendrum trichotomum</i>	B S	7a	+++ zoet (8)	+++ kruidig (O)
<i>Clethra acuminata</i>	S	6a	+++ zoet (7-9)	
<i>Clethra alnifolia</i>	S	4	+++ zoet (7-9)	
<i>Clethra arborea</i>	S T	7	++ zoet (9-10)	
<i>Clethra barbinervis</i>	S	6a	++ zoet (7-8)	
<i>Clethra delavayi</i>	S	5	+++ zoet (7-8)	
<i>Clethra fargesii</i>	S	5	++ zoet (7-8)	
<i>Clethra tomentosa</i>	S	7a	+++ zoet (8-9)	
<i>Colletia hystrix</i>	S	8	++ zoet (9-10)	
<i>Colletia paradoxa</i>	S	8	++ zoet (10)	
<i>Comptonia peregrina</i>	S	3		++ kruidig
<i>Convallaria majalis</i>	V	3	+++ zoet (4-5)	
<i>Coreopsis rosea</i>	V	4	+ zoet (6-8)	
<i>Coreopsis tripteris</i>	V	4	+ (+) zoet (7-8)	
<i>Coreopsis verticillata</i>	V	5	+ zoet (7-9)	
<i>Cornus mas</i>	S	3	+ weezoet (3-4), urineachtig	
<i>Cornus rugosa</i>	S	5a	+ (+) zoet (6)	

26. *Daphne mezereum* 'Rubra'

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Cornus sanguinea</i>	S	5a	++ zoet (6)	
<i>Corydalis cava</i>	V	6	++ zoet (4-5)	
<i>Coryloopsis glabrescens</i>	S	6a	++ zoet, kruid-achtig (4)	
<i>Coryloopsis sinensis</i>	S	7a	+ + zoet, kruid-achtig (4)	
<i>Coryloopsis spicata</i>	S	7a	+ zoet, kruid-achtig (3-4)	
<i>Cosmos atosanguineus</i>	V	8	++ zoet, kruidig (7-10)	
<i>Cotula coronopifolia</i>	W	7		++ kruidig
<i>Crambe cordifolia</i>	V	6	++ (wee)zoet (5-7)	
<i>Crambe maritima</i>	V	5	++ (wee)zoet (5-7)	
<i>Crataegus crus-galli</i>	B	4	++ (wee)zoet, ietwat vis-achtig (5)	
<i>Crataegus lavalleyi</i> (x)	B	5a	++ (wee)zoet, ietwat vis-achtig (5)	
<i>Crataegus monogyna</i>	B	5a	++ (wee)zoet, ietwat vis-achtig (5)	
<i>Cupressus sempervirens</i>	C	8a		++ kruidig (A)
<i>Cydonia oblonga</i>	S F	5a		vrucht, zeer sterk geurend
<i>Cymbopogon citratus</i>	G T	9		++++ kruidig (A)
<i>Cymbopogon martinii</i>	G T	9		++++ kruidig (A)
<i>Cymbopogon nardus</i>	G T	9		++++ kruidig (A)
<i>Cyperus longus</i>	G W	7		twijgen & wortel, zoetig
<i>Cytisus praecox</i> (x)	S	6b	++ (+) zoet, soms ietwat weezoet (5)	
<i>Cytisus purgans</i>	S	6b	++ zoet, soms ietwat weezoet (5)	
<i>Daphne alpina</i>	S	5a	+++ zoet (5-6)	
<i>Daphne arbuscula</i>	S	6a	++++ zoet (4-6)	
<i>Daphne bholua</i>	S	8	+++ zoet (1-3)	
<i>Daphne blagayana</i>	S	6a	++++ zoet (3-5)	
<i>Daphne burkwoodii</i> (x)	S	6a	++++ zoet (5-6)	
<i>Daphne caucasica</i>	S	6b	+++ zoet (5-7)	
<i>Daphne cneorum</i>	S	5a	++++ zoet (4-6)	
<i>Daphne giraldii</i>	S	5a	+++ zoet (5-7)	
<i>Daphne gnidium</i>	S	8a	+++ zoet (7-8)	
<i>Daphne hendersonii</i> (x)	S	6	++++ zoet (6-7)	
<i>Daphne jezoensis</i>	S	6b	+++ zoet (5-7)	
<i>Daphne laureola</i>	S	7b	+ (+) zoet (3-5)	
<i>Daphne mantensiana</i> (x)	S	6a	++++ zoet (5-10)	
<i>Daphne mezereum</i>	S	5a	++++ zoet (2-3)	
<i>Daphne odora</i>	S	7b	++++ zoet (2-4)	
<i>Daphne oleoides</i>	S	7b	+++ zoet (4-5)	
<i>Daphne petraea</i>	S	6b	+++ zoet (5-7)	
<i>Daphne pontica</i>	S	6b	++ (+) zoet (3-5)	
<i>Daphne sericea</i>	S	8a	++++ zoet (4-5)	
<i>Daphne striata</i>	S	7b	++++ zoet (5-6)	
<i>Daphne tangutica</i>	S	6	++++ zoet (3-4)	
<i>Daphniphyllum himalense</i>	S	6	++ onaangenaam, scherp geurend (5)	
<i>Decumaria barbara</i>	K	7b	++ zoet, honinggeur (5)	
<i>Decumaria sinensis</i>	K	8	++ zoet (5)	
<i>Delphinium brunonianum</i>	V	4		++ kruidig (A)
<i>Deutzia compacta</i>	S	6	++ zoet (7)	
<i>Deutzia elegantissima</i> (x)	S	6a	++ zoet (6)	
<i>Deutzia lemoinei</i> (x)	S	5b	++ zoet (6)	
<i>Deutzia purpurascens</i>	S	6a	++ zoet (6)	
<i>Dianthus allwoodii</i> (x)	V	< 5	++ (+) zoet (6-8)	
<i>Dianthus arenarius</i>	V	3	+++ zoet (6-8)	
<i>Dianthus barbatus</i>	V	4	++ (+) zoet (6-8)	
<i>Dianthus caryophyllus</i>	V	8	+ (++) zoet (6-8)	
<i>Dianthus gratianopolitanus</i>	V	3	+++ zoet (5-7)	
<i>Dianthus monspessulanus</i>	V	4	++ zoet (6-8)	

27. *Eucalyptus pauciflora* subsp. *debeuzvillei*

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Dianthus petraeus</i>	V	4	+++ zoet (6-8)	
<i>Dianthus plumarius</i>	V	3	+++ zoet (6-9)	
<i>Dianthus Plumarius</i> Group	V	3	++ (+) zoet (5-9)	
<i>Dianthus superbus</i>	V	4	+++ zoet (6-8)	
<i>Dictamnus albus</i>	V	3		+++ kruidig
<i>Diosma hirsuta</i>	S T	9		+++ kruidig
<i>Dipelta floribunda</i>	S	6a	+ zoet (5-6)	
<i>Disanthus cercidifolius</i>	S	7a	+ onaangenaam (10)	
<i>Dregea sinensis</i>	K T	10	+++ zoet (7-8)	
<i>Drimys winteri</i>	S T	8	++ zoet (5-6)	++ kruidig (A); ook schors
<i>Edgeworthia chrysantha</i>	S T	8	++ zoet (3-4)	
<i>Ehretia acuminata</i>	B	7	++ zoet (8)	
<i>Ehretia dicksonii</i>	B	7	++ zoet (5-6)	
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	S	3	++ (++) weezoet (5-6)	
<i>Elaeagnus commutata</i>	S	3	+++ zoet (5-6)	
<i>Elaeagnus ebbingei</i> (x)	S	7a	+++ zoet (10-11)	
<i>Elaeagnus glabra</i>	S	8	+++ (+) zoet (10-11)	
<i>Elaeagnus macrophylla</i>	S	8	+++ zoet (10-11)	
<i>Elaeagnus multiflora</i>	S	5b	+++ zoet (4-5)	
<i>Elaeagnus pungens</i>	S	7a	+++ (+) zoet (10-11)	
<i>Elaeagnus umbellata</i>	S	4	+++ (+) zoet (5-6)	
<i>Elliotia racemosa</i>	S	7b	+ zoet (9)	
<i>Elsholtzia stauntonii</i>	S V	6a		+++ kruidig (A)
<i>Erica arborea</i>	S	7b	++ (+) zoet, honing-achtig (3-4)	
<i>Erica erigena</i>	S	8b	++ (+) zoet (3-4)	
<i>Erica lusitanica</i>	S	8	++ zoet (12-4)	
<i>Erica spiculifolia</i>	S	6b	+ zoet (6-7)	
<i>Erica terminalis</i>	S	8a	++ zoet (7-9)	
<i>Erica veitchii</i> (x)	S	8	++ zoet (3-4)	
<i>Erinacea anthyllis</i>	V	8a		+++ kruidig
<i>Eriobotrya japonica</i>	S T	8	++ zoet (9-10)	
<i>Erodium manescavii</i>	V	6		++ kruidig
<i>Erodium variabile</i> (x)	V	7		++ kruidig
<i>Erysimum alpinum</i>	V	7	++ zoet (6-7)	
<i>Erysimum cheiri</i>	V	7	++ (+) zoet (3-5)	
<i>Erysimum helveticum</i>	V	4	++ zoet (5-8)	
<i>Escallonia rubra</i>	S	8	0-+ zoet	++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus citriodora</i>	S T	9		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus coccifera</i>	B S	8		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus dalrympleana</i>	B S	8		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus globulus</i>	S T	9		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus gunnii</i>	B S	8		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus parvifolia</i>	B S	8		++++ kruidig (A)
<i>Eucalyptus pauciflora</i>	B S	8		+++ kruidig (A)
<i>Eucryphia glutinosa</i>	B S	8	+ zoet (8-9)	
<i>Eucryphia intermedia</i> (x)	B	8	++ zoet (7-8)	
<i>Eucryphia lucida</i>	B	9	+++ zoet (7-8)	
<i>Eucryphia nymansensis</i> (x)	B	7	+++ zoet (9-10)	
<i>Euonymus fortunei</i>	K S	6a	++ weezoet onaangenaam (6)	
<i>Euonymus hamiltonianus</i>	S	5a	+ weezoet onaangenaam (5)	
<i>Euonymus japonicus</i>	S	8a	++ weezoet onaangenaam, azijn-achtig (6)	
<i>Euonymus sanguineus</i>	S	6a	+++ onaangenaam, geur is dispers (5-6)	
<i>Euphorbia cyparissias</i>	V	4	+ zoet (5-7)	
<i>Euphorbia mellifera</i>	V T	10	++ zoet (3-4)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Ferula communis</i>	V T	8		++ kruidig; ook zaad, sterk kruidig
<i>Filipendula palmata</i>	V	3	++ zoet (6-8)	
<i>Filipendula purpurea</i>	V	6	++ zoet (6-7)	
<i>Filipendula rubra</i>	W	3	++ (wee)zoet (6-7)	
<i>Filipendula ulmaria</i>	W	3	++ zoet (6-8)	
<i>Filipendula vulgaris</i>	W	3	++ zoet (6-7)	
<i>Foeniculum vulgare</i>	V	5		+++ kruidig (A)
<i>Fothergilla gardenii</i>	S	6a	++ zoet (4-5)	
<i>Fothergilla major</i>	S	5a	++ zoet (4-5)	
<i>Fragaria ananassa</i> (x)	V	4		vrucht, zoet, typische aarbeidgeur
<i>Fragaria chiloensis</i>	V	4		vrucht, zoet, typische aarbeidgeur
<i>Fragaria vesca</i>	V	5		vrucht, zoet, typische aarbeidgeur
<i>Franklinia alatamaha</i>	B S	6b	+++ zoet (10)	
<i>Fraxinus ornus</i>	B	7a	+ weezoet (5)	
<i>Fraxinus sieboldiana</i>	B	6b	++ weezoet (6)	
<i>Galium odoratum</i>	V	5		+(++) kruidig (A), na drogen geur intensiever
<i>Gardenia jasminoides</i>	S T	9b	++++ zoet (7-9)	
<i>Gaultheria cuneata</i>	S	6b		vrucht, sterk geurend naar germoleen
<i>Gaultheria procumbens</i>	S	5a		++++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Gaultheria shallon</i>	S	6b		vrucht, licht aromatisch geurend
<i>Gaylussacia baccata</i>	S	7		++ kruidig (A); ook twijgen
<i>Gelsemium sempervirens</i>	K T	9	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Genista aetnensis</i>	S	8	+++ zoet, vanille-achtig (6-8)	
<i>Geranium cantabrigiense</i> (x)	V	5		++ kruidig
<i>Geranium macrorrhizum</i>	V	4		+++ kruidig
<i>Geum urbanum</i>	V	6		+ kruidig (A); ook wortel, aangenaam zoetig
<i>Ginkgo biloba</i>	C B	5a		zaad, zeer onaangenaam geurend (kattepis).
<i>Gypsophila paniculata</i>	V	5	++ weezoet (7-8)	
<i>Gypsophila repens</i>	V	4	++ weezoet (6-8)	
<i>Halesia carolina</i>	B S	6a	+ zoet (5)	
<i>Halesia monticola</i>	B	5b	+ zoet (5)	
<i>Hamamelis intermedia</i> (x)	S	6b	+ (++) zoet (1-3)	
<i>Hamamelis japonica</i>	S	6b	+ zoet (2-3)	
<i>Hamamelis mollis</i>	S	6b	+++ zoet (1-2)	
<i>Hamamelis vernalis</i>	S	6a	++ (+) zoet, scherp (1-3)	
<i>Hamamelis virginiana</i>	S	5b	++ onaangenaam, zurig (9-10)	
<i>Hedychium coronarium</i>	V T	9	+++ zoet (7-8)	
<i>Hedychium densiflorum</i>	V T	9	+++ zoet (8-9)	
<i>Hedychium gardnerianum</i>	V T	8	+++ zoet (8-9)	
<i>Helichrysum italicum</i>	V	8		+++ kruidig
<i>Heliotropium arborescens</i>	S T	10	+++ (+) zoet (6-9)	
<i>Helleborus cyclophyllus</i>	V	7	++ zoet (1-2)	
<i>Helleborus foetidus</i>	V	6	++ zoet (2-3)	
<i>Helleborus lividus</i>	V	7	++ zoet (2-4)	
<i>Hemerocallis citrina</i>	V	4	+++ zoet (6-7)	
<i>Hemerocallis dumortieri</i>	V	4	++ zoet (6-7)	
<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i>	V	4	++ zoet (5-6)	
<i>Hemerocallis middendorffii</i>	V	4	++ zoet (5-6)	
<i>Hemerocallis minor</i>	V	4	++ zoet (5-6)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Hesperis matronalis</i>	V	3	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Hoheria lyallii</i>	S T	8	++ zoet (7-8)	
<i>Hoheria sexstylosa</i>	S T	8	++ zoet (7-8)	
<i>Holboellia latifolia</i>	K T	9	+ zoet (3)	
<i>Hosta plantaginea</i>	V	5b	++ zoet (7-8)	
<i>Hottonia palustris</i>	W	6	++ zoet (5)	
<i>Houttuynia cordata</i>	W	6		++ kruidig
<i>Hoya bella</i>	K T	10	+++ zoet (7-8)	
<i>Hoya carnosa</i>	K T	10	+++ zoet (7-8)	
<i>Hydrangea quercifolia</i>	S	6b	+ zoet (6-9)	
<i>Hymenosporum flavum</i>	S T	9	++++ zoet (5-6)	
<i>Hypericum androsaemum</i>	S	6-7	(7-8)	+(+) kruidig (O)
<i>Hypericum hircinum</i>	S	7	(7-8)	+++ kruidig (O)
<i>Hypericum inodorum</i> (x)	S	7		+(+) kruidig (O)
<i>Hyssopus officinalis</i>	V	5		++(+) kruidig (A)
<i>Idesia polycarpa</i>	B	6b	+++ zoet (6-7)	
<i>Ilex cornuta</i>	S	7	++ zoet (5-6)	
<i>Illicium anisatum</i>	B S	8a	+ zoet (3-5)	++ kruidig (A)
<i>Illicium floridanum</i>	S	8b	++ weezoet (4-5)	+++ kruidig (A)
<i>Iris foetidissima</i>	V	6		+(+) kruidig (A)
<i>Iris germanica</i>	V	4	++ zoet (5-6)	wortel
<i>Iris Germanica Group</i>	V	ca. 4	++ zoet (5-6)	wortel, met name I. 'Florentina' sterk geurend
<i>Iris graminea</i>	V	6	++ zoet, fruitig (6)	
<i>Iris hoogiana</i>	V	5	++ zoet (5-6)	
<i>Iris pallida</i>	V	4	+++ zoet (5)	
<i>Iris pumila</i>	V	4	+ (+) zoet (5)	
<i>Iris Pumila Group</i>	V	ca. 4	+ (+) zoet (5)	
<i>Iris reticulata</i>	V	6	++ (+) zoet (2-3)	
<i>Iris unguicularis</i>	V	7	++ zoet (3-4)	
<i>Itea ilicifolia</i>	S	7	+++ zoet (7-9)	
<i>Itea virginica</i>	S	6a	++ zoet (5-7)	
<i>Jamesia americana</i>	S	6a	+ zoet (5)	
<i>Jasminum azoricum</i>	K T	9	+++ zoet (7-9)	
<i>Jasminum beesianum</i>	K	8a	+++ zoet (5-8)	
<i>Jasminum grandiflorum</i>	K T	9	+++ (+) zoet (5-6)	
<i>Jasminum humile</i>	S	7b	+ zoet (4-7)	
<i>Jasminum laurifolium</i>	K T	9	+++ zoet (7-8)	
<i>Jasminum officinale</i>	K	8a	+++ (+) zoet (5-7)	
<i>Jasminum polyanthum</i>	K T	8	+++ (+) zoet (3-9)	
<i>Jasminum sambac</i>	K T	9	+++ (+) zoet (3-9)	
<i>Jasminum stephanense</i> (x)	K	7a	+++ zoet (6-8)	
<i>Juglans nigra</i>	B	5a		++ kruidig (A)
<i>Juglans regia</i>	B	5b		++(+) kruidig (A)
<i>Juniperus chinensis</i>	C	5a		++(+) kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus communis</i>	C	3		++(+) kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus conferta</i>	C	6a		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus horizontalis</i>	C	4		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus media</i> (x)	C	4		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus oxycedrus</i>	C	7b		++ kruidig (A); ook hout
<i>Juniperus sabina</i>	C	4		++(+) kruidig; ook vrucht
<i>Juniperus scopulorum</i>	C	5a		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus squamata</i>	C	6a		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Juniperus virginiana</i>	C	4		++ kruidig (A); ook vrucht & hout

28. *Lonicera periclymenum*

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Laburnum alpinum</i>	B S	5b	++(+) zoet (6)	
<i>Laburnum watereri</i> (x)	B S	5b	+ (+) zoet (5-6)	
<i>Laurus nobilis</i>	S T	8a	+ (+) zoet (4-5)	+++ kruidig (A)
<i>Lavandula angustifolia</i>	S V	6b	++ (+) zoet, kruidig (6-8)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Lavandula dentata</i>	S V	9	++ (+) zoet, kruidig (6-8)	+++ kruidig (A)
<i>Lavandula intermedia</i> (x)	S V	6b	++ (+) zoet, kruidig (6-8)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Lavandula lanata</i>	S V	8		+ kruidig (A)
<i>Lavandula stoechas</i>	S V	8	++ (+) zoet, kruidig (6-8)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Ledum glandulosum</i>	S	7		++ kruidig
<i>Ledum groenlandicum</i>	S	1	++ zoet (4-6)	+++ kruidig
<i>Ledum palustre</i>	S	1		+++ kruidig (A)
<i>Leptospermum scoparium</i>	S T	8b	++ zoet, kruidig (8-9)	+++ kruidig (A)
<i>Levisticum officinale</i>	V	4		++ kruidig
<i>Leycesteria formosa</i>	S	7a		vrucht, bij rijpheid caramelgeur
<i>Ligustrum delavayanum</i>	S	7b	++ (+) weezoet (6-7)	
<i>Ligustrum japonicum</i>	S	8a	+++ zoet (6-8)	
<i>Ligustrum lucidum</i>	S	8b	+++ zoet (7-9)	
<i>Ligustrum ovalifolium</i>	S	7a	+++ weezoet (7-8)	
<i>Ligustrum quihoui</i>	S	7a	++ (+) (wee)zoet (8-10)	
<i>Ligustrum sinense</i>	S	7a	+++ (wee)zoet (7)	
<i>Ligustrum vulgare</i>	S	5a	+++ weezoet (6-7)	
<i>Lilium auratum</i>	V	6	++++ zoet (7-9)	
<i>Lilium candidum</i>	V	6	+++ (+) zoet (6-7)	
<i>Lilium formosanum</i>	V T	8	+++ zoet (7-8)	
<i>Lilium hansonii</i>	V	5	++ zoet (6-7)	
<i>Lilium longiflorum</i>	V	6	+++ zoet (7-8)	
<i>Lilium monadelphum</i>	V	5	+++ zoet (6-7)	
<i>Lilium regale</i>	V	4	+++ zoet (7)	
<i>Lilium speciosum</i>	V	5	+++ zoet (7-9)	
<i>Lindera benzoin</i>	S	5b		+++ kruidig, kruidnagelachtig; ook hout
<i>Linnaea borealis</i>	S V	2	++ zoet, kamperfoelie-achtig (6-8)	
<i>Liquidambar orientalis</i>	B	8		0-++ kruidig (A); ook hars, sterk kruidig
<i>Liquidambar styraciflua</i>	B	5b		0-++ kruidig (A); ook hout & hars,
<i>Lomatia myricoides</i>	S	8b	+++ zoet (7-8)	
<i>Lomatia tinctoria</i>	S	8b	+++ zoet (8-9)	
<i>Lonicera albertii</i>	S	6	++ zoet (5)	
<i>Lonicera italica</i> (x)	K	7a	++ (+) zoet (6-7)	
<i>Lonicera caprifolium</i>	K	5a	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Lonicera etrusca</i>	K	8a	++ zoet (6-7)	
<i>Lonicera fragrantissima</i>	S	7a	+++ zoet (1-3)	
<i>Lonicera heckrottii</i> (x)	K	6a	++ zoet (6-8)	
<i>Lonicera japonica</i>	K	6a	+++ zoet (6-8)	
<i>Lonicera maackii</i>	S	4	++ zoet (5-6)	
<i>Lonicera myrtillus</i>	S	6a	++ zoet (5)	
<i>Lonicera periclymenum</i>	K	5a	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Lonicera purpusii</i> (x)	S	6a	+++ zoet (1-3)	
<i>Lonicera standishii</i>	S	6a	+++ zoet (1-3)	
<i>Lonicera syringantha</i>	S	5b	++ zoet (5-6)	
<i>Lonicera tatarica</i>	S	3	++ zoet (5)	
<i>Lonicera thibetica</i>	S	4	++ zoet (5-6)	
<i>Luculia gratissima</i>	S T	10	+++ (+) zoet (11-2)	
<i>Luma apiculata</i>	S T	8b	++ zoet (8-10)	+++ kruidig (A)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Lunaria rediviva</i>	V	6	++ zoet (5-6)	
<i>Lupinus arboreus</i>	V	8	++ zoet (6-7)	
<i>Lupinus polyphyllus</i>	V	3	++ (+) zoet (5-8)	
<i>Lyonia lucida</i>	S	6a	++ zoet (5-6)	
<i>Lysichiton americanus</i>	W	6	++(+) onaangenaam, aasgeur (4-5)	
<i>Lysichiton camtschatcensis</i>	W	6	++ weezoet (4-5)	
<i>Magnolia acuminata</i>	B	5	+ zoet (6-7)	
<i>Magnolia denudata</i>	S	6a	++ zoet, citroen-achtig (3-5)	
<i>Magnolia fraseri</i>	S	6b	++ weezoet (5-6)	
<i>Magnolia grandiflora</i>	B S	7-8	++++ zoet (7-9)	
<i>Magnolia hypoleuca</i>	B	6b	++++ zoet, fruitig (6-7)	
<i>Magnolia kobus</i>	B	6a	+ zoet (4)	twijgen, met fruitige geur bij kneuzing
<i>Magnolia liliiflora</i>	S	6b	+++ zoet, fruitig (5-7)	
<i>Magnolia loebneri</i> (×)	B S	6a	++ (+) zoet (4)	
<i>Magnolia macrophylla</i>	S	6b	+++ zoet (7)	
<i>Magnolia officinalis</i>	B	8b	+++ zoet (6)	
<i>Magnolia salicifolia</i>	B	6a	+++ zoet (4)	+++ kruidig, anijs-citroenachtig; ook hout
<i>Magnolia sieboldii</i>	S	6b	++ (+) zoet (5-8)	
<i>Magnolia sieboldii</i> subsp. <i>sinensis</i>	S	6b	+++ (+) zoet (6)	
<i>Magnolia stellata</i>	S	6a	+ (+) zoet (4)	schors & hout, eau de cologne-achtige geur
<i>Magnolia thompsoniana</i> (×)	S	6b	+++ zoet (6-7)	
<i>Magnolia tripetala</i>	B	5b	+++ zoet (5-6)	
<i>Magnolia virginiana</i>	S	7a	++++ zoet, fruitig (6-8)	
<i>Magnolia wiesneri</i> (×)	S	7a	++++ zoet (6-7)	
<i>Magnolia wilsonii</i>	S	7b	+++ zoet (5-6)	
<i>Mahonia aquifolium</i>	S	5	+ (+) (wee)zoet (3-5)	
<i>Mahonia japonica</i>	S	7a	+++ zoet (2-3)	
<i>Mahonia lomariifolia</i>	S	8	+ zoet (12-3)	
<i>Mahonia media</i> (×)	S	7b	++ zoet (12-2)	
<i>Malus adstringens</i> (×)	B	5a	+ zoet (4-5)	
<i>Malus baccata</i>	B	3	+ zoet (4-5)	
<i>Malus coronaria</i>	B	5a	++ zoet, viooltjes-achtig (5-6)	
<i>Malus hartwigii</i> (×)	B	4	+ zoet (4-5)	
<i>Malus hupehensis</i>	B	5	+ (+) zoet (5)	
<i>Malus ioensis</i>	B	3	++ zoet (6)	
<i>Malus prunifolia</i>	B	3	+ zoet (4)	
<i>Malus purpurea</i> (×)	B	5	+ zoet (5)	
<i>Malus robusta</i> (×)	B	5	+ zoet (4-5)	
<i>Malus spectabilis</i>	B	5a	+ zoet (4-5)	
<i>Malus sylvestris</i>	B	4	+ zoet (5)	
<i>Malus zumi</i> (×)	B	5a	+ zoet (4-5)	
<i>Malva moschata</i>	V	3	++ zoet (6-9)	
<i>Mandevilla laxa</i>	K T	9	+++ zoet (6-8)	
<i>Meliosma dilleniifolia</i>	S T	9	+++ zoet (7)	
<i>Meliosma myriantha</i>	S T	9	+++ zoet (6-7)	
<i>Melissa officinalis</i>	V	4		+++ kruidig (A)
<i>Melittis melissophyllum</i>	V	6		++ kruidig (A), na drogen geur intensiever
<i>Mentha aquatica</i>	W	6		+++ (+) kruidig (A)
<i>Mentha gentilis</i> (×)	V	6		+++ kruidig (A)
<i>Mentha longifolia</i>	V	6		+++ kruidig (A)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Mentha piperita</i> (x)	V	3		+++ (+) kruidig (A)
<i>Mentha pulegium</i>	V	7		+++ kruidig (A)
<i>Mentha requienii</i>	V	6		++++ kruidig (A)
<i>Mentha rotundifolia</i> (x)	V	6		+++ kruidig (A)
<i>Mentha spicata</i>	V	3		++++ kruidig (A)
<i>Mentha suaveolens</i>	V	6		+++ kruidig (A)
<i>Meum athamanticum</i>	V	7		++ kruidig (A)
<i>Michelia figo</i>	S T	9	++++ zoet, fruitig (4-6)	
<i>Mitchella repens</i>	V	3	++ (+) zoet (6-7)	
<i>Monarda citriodora</i>	V	5		+++ (+) kruidig (A)
<i>Monarda didyma</i>	V	< 5		++++ kruidig (A)
<i>Monarda fistulosa</i>	V	< 5		+++ kruidig (A)
<i>Monarda punctata</i>	V	5		+++ kruidig (A)
<i>Morina longifolia</i>	V	6		++ kruidig (A)
<i>Myrica cerifera</i>	S	8a		+++ (+) kruidig (A); ook vrucht
<i>Myrica gale</i>	S	2	++ zoet, kruidig (3-4)	+++ (+) kruidig (A); ook hout vrucht
<i>Myrica pensylvanica</i>	S	3		+++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Myrrhis odorata</i>	V	7		+++ kruidig (A)
<i>Myrtus communis</i>	S T	8b	++ zoet (8-10)	+++ kruidig (A)
<i>Nepeta cataria</i>	V	4		+++ kruidig
<i>Nepeta Faassenii</i> Group	V	5		++ kruidig
<i>Nepeta grandiflora</i>	V	3		++ kruidig
<i>Nepeta nuda</i>	V	6b		++ kruidig
<i>Nepeta racemosa</i>	V	4		++ kruidig
<i>Nepeta sibirica</i>	V	3		++ kruidig
<i>Nothofagus antarctica</i>	B S	7a	++ zoet, kaneel-achtig (5)	++ kruidig (A), vooral jonge blad
<i>Nymphaea alba</i>	W	5	++ (+) zoet (5-8)	
<i>Nymphaea odorata</i>	W	3	++ (+) zoet (6-8)	
<i>Ocimum basilicum</i>	V T	9		++++ kruidig (A)
<i>Oemleria cerasiformis</i>	S	6a	++ zoet, amandel-achtig (3)	vrucht, met vrij sterke amandelachtige geur
<i>Oenothera fruticosa</i>	V	5	++ zoet (6-8)	
<i>Oenothera speciosa</i>	V	5	++ zoet (6-9)	
<i>Olearia haastii</i> (x)	S	8a	++ zoet (7-8)	++ kruidig (A)
<i>Olearia ilicifolia</i>	S T	8	+ zoet (7-8)	++ kruidig (A)
<i>Olearia macrodonta</i>	S T	8b	+ zoet (7-8)	++ kruidig (A)
<i>Olearia nummulariifolia</i>	S	8a	++ zoet (7-8)	++ kruidig (A)
<i>Onosma alborosea</i>	V	7	++ zoet (5-7)	
<i>Onosma taurica</i>	V	6	++ zoet (4-5)	
<i>Origanum dictamnus</i>	V	7		++ (+) kruidig (A)
<i>Origanum hybridum</i> (x)	V	8b		++ kruidig (A)
<i>Origanum laevigatum</i>	V	7-8		++ kruidig (A)
<i>Origanum majorana</i>	V	7		+++ kruidig (A)
<i>Origanum onites</i>	V	8		+++ kruidig (A)
<i>Origanum rotundifolium</i>	V	8b		++ kruidig (A)
<i>Origanum vulgare</i>	V	5		+++ kruidig (A)
<i>Orixa japonica</i>	S	6a		++ (+) kruidig (O)
<i>Osmanthus americanus</i>	S T	9	+++ zoet (4)	
<i>Osmanthus armatus</i>	B S	6b	++ zoet (9-10)	
<i>Osmanthus burkwoodii</i> (x)	S	6b	+++ zoet (4-5)	
<i>Osmanthus decorus</i>	S	6b	++ zoet (4)	
<i>Osmanthus delavayi</i>	S T	8a	+++ zoet (4)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Osmanthus fortunei</i> (×)	S	7b	+++ zoet (9)	
<i>Osmanthus fragrans</i>	S T	8b	++++ zoet (9-10)	
<i>Osmanthus heterophyllus</i>	S	7a	++ (+) zoet (9-10)	
<i>Osmanthus serrulatus</i>	S	7b	++ zoet (3-4)	
<i>Oxalis enneaphylla</i>	V	6	++ zoet (6-7)	
<i>Ozothamnus ledifolius</i>	S	8		+++ kruidig (A)
<i>Paeonia lactiflora</i>	V	6	++ (+) zoet (6-7)	
<i>Paeonia Lactiflora</i> Group	V	ca. 6	++ (+) zoet (6-7)	
<i>Paeonia officinalis</i>	V	8	++ zoet (5-6)	
<i>Paeonia suffruticosa</i>	S	5b	+++ zoet (5-6)	
<i>Papaver burseri</i>	V	5	++ zoet (7-8)	
<i>Paradisea liliastrium</i>	V	7	++ zoet (5-6)	
<i>Parkinsonia aculeata</i>	S T	8b	++ zoet (5-7)	
<i>Passiflora caerulea</i>	K	8a	+ (+) zoet (7-9)	
<i>Patrinia triloba</i>	V	5a	+ (+) (wee)zoet (6-7)	
<i>Paulownia fargesii</i>	B	7	++ zoet (4-5)	
<i>Paulownia tomentosa</i>	B	6b	++ zoet (4-5)	
<i>Pelargonium capitatum</i>	S T	9		+++ (+) kruidig (A)
<i>Pelargonium crispum</i>	S T	9		++++ kruidig (A)
<i>Pelargonium denticulatum</i>	S T	9		+++ (+) kruidig (A)
<i>Pelargonium filicifolium</i>	S T	9		++++ kruidig (A)

29. *Philadelphus* 'Belle Etoile' (Purpureo-maculatus Groep)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Pelargonium</i> 'Graveolens'	S T	9		+++ kruidig (A)
<i>Pelargonium tomentosum</i>	S T	9		++++ kruidig (A)
<i>Perovskia abrotanoides</i>	S	6a		++ kruidig (A)
<i>Perovskia atriplicifolia</i>	S	6a		++ kruidig (A)
<i>Persicaria polymorpha</i>	V	3	++ zoet (6-8)	
<i>Persicaria polystachya</i>	V	6	++ zoet, vanille-achtig (9-10)	
<i>Petasites fragrans</i>	V	7	+++ zoet, vanille-achtig (2-3)	
<i>Petrocallis pyrenaica</i>	V	4	++ (+) zoet, vanille-achtig (5-6)	
<i>Petteria ramentacea</i>	S	6b	+++ zoet, meloen- tot vanille-achtig (5-6)	
<i>Phellodendron amurense</i>	B	5a		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Phellodendron chinense</i>	B	5		++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Philadelphus brachybotrys</i>	S	7	++ zoet (5-6)	
<i>Philadelphus coronarius</i>	S	5a	+++ (+) zoet (5-6)	
<i>Philadelphus delavayi</i>	S	6	+++ zoet (5-6)	
<i>Philadelphus lewisii</i>	S	5a	++ (+) zoet (6)	
<i>Philadelphus mexicanus</i>	S	8b	+++ (+) zoet (6-7)	
<i>Philadelphus microphyllus</i>	S	7b	+++ (+) zoet, ananas-achtig (7)	
<i>Philadelphus pekinensis</i>	S	5a	++ zoet (5-6)	
<i>Philadelphus pubescens</i>	S	5a	++ (+) zoet (7)	
<i>Philadelphus satsumanus</i>	S	6	++ zoet (6)	
<i>Philadelphus schrenkii</i>	S	5	+++ zoet (5-6)	
<i>Philadelphus subcanus</i>	S	6	++ zoet (6)	
<i>Philadelphus tomentosus</i>	S	6	++ zoet (6)	
<i>Phillyrea angustifolia</i>	S	8a	++ zoet (4-6)	
<i>Phillyrea latifolia</i>	S	8a	+ zoet (4-5)	
<i>Phlomis fruticosa</i>	V	7		++ kruidig
<i>Phlomis russeliana</i>	V	7		+ kruidig
<i>Phlox caespitosa</i>	V	5	++ zoet (4-5)	
<i>Phlox divaricata</i>	V	4	++ zoet (5-7)	
<i>Phlox douglasii</i>	V	5	++ zoet (4-5)	
<i>Phlox Douglasii Group</i>	V	5	++ zoet (4-5)	
<i>Phlox hoodii</i>	V	4	++ zoet (5-7)	
<i>Phlox maculata</i>	V	5	+++ zoet (6-8)	
<i>Phlox paniculata</i>	V	4	+++ zoet (6-8)	
<i>Phlox Paniculata Group</i>	V	4	+ (++) zoet (6-8)	
<i>Phlox stolonifera</i>	V	4	++ zoet (4-5)	
<i>Photinia davidiana</i>	S	7a	+ zoet	
<i>Photinia dummeri</i>	S		+ zoet	
<i>Photinia fraseri</i> (x)	S	6-7	++ weezoet (5)	
<i>Photinia glabra</i>	S	8a	++ weezoet (5)	
<i>Photinia serratifolia</i>	S	7b	+ (+) weezoet (5-6)	
<i>Picea abies</i>	C	3		+(+) kruidig (A)
<i>Picea glauca</i>	C	3		+ kruidig (A)
<i>Picea omorika</i>	C	5a		+ kruidig (A)
<i>Picea pungens</i>	C	4		+ kruidig (A)
<i>Pieris formosa</i>	S	7	++ zoet (3-4)	
<i>Pieris japonica</i>	S	6b	++ zoet (3-4)	
<i>Pinus spp.</i>	C			hars
<i>Pittosporum tenuifolium</i>	S T	9	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Pittosporum tobira</i>	S T	9	+++ zoet (5-6)	
<i>Plumeria rubra</i>	S T	10	+++ zoet (7-9)	
<i>Plothyrsis sinensis</i>	B	7a	++ zoet (8-9)	
<i>Polygonatum hookeri</i>	V	6	+ (+) zoet (5-6)	
<i>Polygonatum hybridum</i> (x)	V	6	+ zoet (5-6)	

30. *Rhododendron* 'Exquisita' (Occidentalis Azalea)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Polygonatum odoratum</i>	V	4	++ zoet (5-6)	
<i>Poncirus trifoliata</i>	S	6b	++ zoet (5)	vrucht, sinaasappel-achtig
<i>Populus balsamifera</i>	B	3		knoppen & hars; vooral in voorjaar sterke balsemgeur
<i>Populus jackii</i> (x)	B	2		knoppen & hars
<i>Populus trichocarpa</i>	B	5a		knoppen & hars
<i>Primula alpicola</i>	V	6	++ zoet (7)	
<i>Primula anisodora</i>	V	6		++ kruidig (A)
<i>Primula auricula</i>	V	3	++ zoet (4-6)	
<i>Primula beesiana</i>	V	5	++ zoet (5-7)	
<i>Primula chionantha</i>	V	6	++ zoet (4-5)	
<i>Primula florindae</i>	W	6	++ zoet (6-8)	
<i>Primula prolifera</i>	V	8	++ zoet, citroen-achtig (6-7)	
<i>Primula pubescens</i> (x)	V	5	++ zoet (4-6)	
<i>Primula reidii</i>	V	6	++ (+) zoet (6-7)	
<i>Primula sikkimensis</i>	V	6	++ zoet, citroen-achtig (5-6)	
<i>Primula veris</i>	V	5	++ zoet (4)	
<i>Primula vialii</i>	V	7	+ zoet (5-7)	
<i>Primula vulgaris</i>	V	6	++ zoet (4-5)	
<i>Prostanthera cuneata</i>	S T	9		+++ (+) kruidig (A)
<i>Prostanthera melissifolia</i>	S T	9		+++ (+) kruidig (A)
<i>Prostanthera ovalifolia</i>	S T	9		+++ kruidig (A)
<i>Prostanthera rotundifolia</i>	S T	9		+++ (+) kruidig (A)
<i>Prunus americana</i>	B	3	++ zoet (3-4)	
<i>Prunus conradinae</i>	B	7a	++ zoet (2-3)	
<i>Prunus laurocerasus</i>	S	6	++ zoet (4-5)	
<i>Prunus lusitanica</i>	S	6b - 8	+ zoet (6)	
<i>Prunus mahaleb</i>	B	5a	++ zoet (4-5)	
<i>Prunus mume</i>	B	6b	+ (+) zoet (3)	
<i>Prunus nipponica</i>	B	6a	++ zoet (4)	
<i>Prunus padus</i>	B	3	++ zoet, amandel-achtig (5)	schors, met zwakke amandelgeur
<i>Prunus serrulata</i>	B	6a	O-++ zoet (4-5)	
<i>Prunus yedoensis</i> (x)	B	6a	+ zoet, amandel-achtig (3-4)	
<i>Pseudotsuga menziesii</i>	C B	4		++ kruidig (A); ook hars & knoppen vrucht
<i>Ptelea trifoliata</i>	B	5a	++ zoet (5)	++ kruidig; ook schors
<i>Pterostyrax corymbosa</i>	B	7a	+ zoet (5-6)	
<i>Pterostyrax hispida</i>	B S	6a	+ zoet (6-7)	
<i>Pyracantha coccinea</i>	S	6	++ weezoet (5-6)	
<i>Pyracantha koidzumii</i>	S	8	++ weezoet (5-6)	
<i>Rhaphiolepis umbellata</i>	S T	8	++ zoet (6-7)	
<i>Rhodiola rosea</i>	V	1		wortel, roosachtig
<i>Rhododendron alabamense</i>	S	6	+++ zoet	
<i>Rhododendron arborescens</i>	S	6	++ (+) zoet (6)	
<i>Rhododendron atlanticum</i>	S	6	+++ zoet (5)	
<i>Rhododendron auriculatum</i>	S	6	+++ zoet (8)	
<i>Rhododendron brevistylum</i>	S	7	+++ zoet	++++ kruidig (A)
<i>Rhododendron burmanicum</i>	S	7	+++ zoet	
<i>Rhododendron campylocarpum</i>	S	6b	++ zoet (5)	
<i>Rhododendron canadense</i>	S	4	+++ zoet (4)	
<i>Rhododendron canescens</i>	S	6	+++ zoet (6)	
<i>Rhododendron cephalanthum</i>	S T	8	+++ zoet (4-5)	+++ kruidig (A)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Rhododendron dalhousiae</i>	S	7	+++ zoet, citroen-achtig (4-5)	
<i>Rhododendron decorum</i>	S	7	++ zoet (4-5)	
<i>Rhododendron edgeworthii</i>	S T	9	+++ (+) zoet (4-5)	
<i>Rhododendron ferrugineum</i>	S	5		++ kruidig (A)
<i>Rhododendron formosum</i>	S T	9	++ zoet (5-6)	
<i>Rhododendron fortunei</i>	S	6b	++ (+) zoet, fruitig (5)	
<i>Rhododendron glaucophyllum</i>	S	8		++ kruidig
<i>Rhododendron griffithianum</i>	S T	8	+++ zoet	
<i>Rhododendron heliolepis</i>	S	8		+++ kruidig (A)
<i>Rhododendron hippophaeoides</i>	S	6b	+ zoet (4-5)	+++ kruidig (A)
<i>Rhododendron lindleyi</i>	S T	9	+++ zoet	
<i>Rhododendron Loderi Group</i>	S	7	+++ zoet (5)	
<i>Rhododendron luteum</i>	S	5a	++++ zoet (6)	
<i>Rhododendron maddenii</i>	S T	9	+++ (+) zoet	
<i>Rhododendron megacalyx</i>	S	6	+++ zoet, nootmuskaat-achtig (4-5)	
<i>Rhododendron minus</i>	S	5a		++ kruidig (A)
<i>Rhododendron moupinense</i>	S	6	++ zoet	
<i>Rhododendron mucronatum</i>	S	6	++ zoet (5)	
<i>Rhododendron nuttallii</i>	S T	9	+++ zoet (5)	
<i>Rhododendron occidentale</i>	S	6a	+++ (+) zoet (6-7)	
<i>Rhododendron Occidentalis</i>				
<i>Azalea</i>	S	5	+++ (+) zoet (6)	
<i>Rhododendron prinophyllum</i>	S	6	+++ zoet, kruidig	
<i>Rhododendron rubiginosum</i>	S	6		++(+) kruidig (A)
<i>Rhododendron saluenense</i>	S	6		++(+) kruidig (A)
<i>Rhododendron sargentianum</i>	S	8		+++ kruidig (A)
<i>Rhododendron trichostomum</i>	S	7	+++ zoet	

31. *Rosa* 'Louise Odier' (Bourbonroos)

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Rhododendron Viscosa</i>				
<i>Azalea</i>	S	5	+++ (+) zoet (6)	
<i>Rhododendron viscosum</i>	S	3	+++ (+) zoet (6-7)	
<i>Rhus aromatica</i>	S	4		++ kruidig (A)
<i>Ribes americanum</i>	S	3		+++ kruidig (A)
<i>Ribes fasciculatum</i>	S	5a	++ zoet, aromatisch (4)	
<i>Ribes gayanum</i>	S	8	++ zoet, honing-achtig (6)	
<i>Ribes nigrum</i>	S F	5		+++ kruidig
<i>Ribes odoratum</i>	S	5a	++ (+) zoet, kruidnagel-achtig (4-5)	
<i>Ribes sanguineum</i>	S	6a	+ (+) zoet, kruidig (3-4)	++ kruidig
<i>Robinia pseudoacacia</i>	B	5a	++ zoet, vanille-achtig (5-6)	
<i>Romneya coulteri</i>	S V	7	++ zoet (7-9)	
<i>Rosa alba</i> (x)	S	5a	+ (++) zoet (6-7)	
<i>Rosa banksiae</i>	K T	8	++ zoet (5-7)	
<i>Rosa borboniana</i> (x)	S	5	++(+) zoet (6-9)	
<i>Rosa canina</i>	S	4	+ zoet (6)	
<i>Rosa centifolia</i> (x)	S	5b	++(+) zoet (6-7)	
<i>Rosa chinensis</i>	S	6b	++ zoet (6-9)	
<i>Rosa damascena</i> (x)	S	5a	+++ zoet (6-9)	
<i>Rosa foetida</i>	S	5a	+++ (+) (wee)zoet (6-9)	
<i>Rosa gallica</i>	S	5a	++(+) zoet (6-7)	
<i>Rosa hibernica</i> (x)	S	4	+ zoet (6)	
<i>Rosa laevigata</i>	S	7	++ zoet (5-7)	
<i>Rosa moschata</i>	S	7a	++(+) zoet (7-9)	
<i>Rosa multiflora</i>	S	5b	+ (+) zoet (7-8)	
<i>Rosa rubiginosa</i>	S	5a	+ zoet (6-8)	++ kruidig (A)
<i>Rosa rugosa</i>	S	4	+ zoet (6-8)	
<i>Rosmarinus officinalis</i>	V	8a		+++ kruidig
<i>Rubus deliciosus</i>	S	5a	+ zoet (5)	
<i>Rubus odoratus</i>	S	4	+ (+) zoet (6-9)	schors
<i>Ruta graveolens</i>	V	6b		+++ kruidig
<i>Salix pentandra</i>	B	5		++ kruidig (A); ook twijgen
<i>Salix pyrifolia</i>	B	5		+(+) kruidig (A)
<i>Salix triandra</i>	B S	4	+ (+) zoet (4)	+ kruidig; ook schors, met vrij sterke amandelgeur
<i>Salvia discolor</i>	S T	9		+++ (+) kruidig
<i>Salvia elegans</i>	V T	8		++++ kruidig (A)
<i>Salvia glutinosa</i>	V	5		++ kruidig (A)
<i>Salvia lavandulifolia</i>	V	7a		+++ kruidig
<i>Salvia lyrata</i>	V	5		++ kruidig
<i>Salvia microphylla</i>	S T	9		++ kruidig (A)
<i>Salvia nemorosa</i>	V	4		+ kruidig
<i>Salvia officinalis</i>	V	7a		+++ kruidig
<i>Salvia pratensis</i>	V	3		++ kruidig
<i>Salvia sclarea</i>	V	5		+++ kruidig
<i>Salvia uliginosa</i>	V	8		++ kruidig
<i>Salvia verticillata</i>	V	6		++ kruidig
<i>Sambucus ebulus</i>	V	5b		++ kruidig (O), zweetachtig; ook schors
<i>Sambucus nigra</i>	S	5	++ (+) (wee)zoet (6)	++ kruidig (O)
<i>Sanguisorba minor</i>	V	5		
<i>Santolina chamaecyparissus</i>	S V	7a		+++ (+) kruidig (A)
<i>Santolina pinnata</i>	S V	7		+++ (+) kruidig (A)
<i>Santolina rosmarinifolia</i>	S V	8a		+++ (+) kruidig (A)
<i>Saponaria lempergii</i> (x)	V	7	+++ (wee)zoet, zeep-achtig (6-8)	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Saponaria officinalis</i>	V	4	++ (+) (wee)zoet (6-8)	
<i>Sarcococca confusa</i>	S	7b	+++ (+) zoet (12-2)	
<i>Sarcococca hookeriana</i>	S	7a	+++ (+) zoet (12-2)	
<i>Sarcococca orientalis</i>	S	7a	+++ (+) zoet (2-4)	
<i>Sarcococca ruscifolia</i>	S	8a	+++ zoet (1-2)	
<i>Sassafras albidum</i>	B	5b		+++ kruidig (A); ook hout schors
<i>Satureja montana</i>	V	6b		+++ kruidig (A)
<i>Saururus cernuus</i>	W	5	++ zoet (7-8)	
<i>Schisandra chinensis</i>	K	6a	++ zoet (4-5)	++ kruidig (A)
<i>Schisandra rubriflora</i>	K	8a	++ zoet (4-5)	++ kruidig (A)
<i>Sedum populifolium</i>	V	2	++ zoet (7-8)	
<i>Seriphidium tridentatum</i>	V	8		+++ kruidig (A)
<i>Sisyrinchium bermudianum</i>	V	8	++ zoet (5-6)	
<i>Sisyrinchium filifolium</i>	V	9	++ zoet (5-6)	
<i>Sisyrinchium striatum</i>	V	7	++ zoet (6-7)	
<i>Skimmia confusa</i> (x)	S	7b	++ zoet (4-5)	+ kruidig
<i>Skimmia japonica</i>	S	7a	++ zoet (4-5)	+ kruidig
<i>Skimmia laureola</i>	S	7a	++ zoet (4-5)	+ kruidig
<i>Smilacina racemosa</i>	V	4	++ (+) zoet (5)	
<i>Solandra maxima</i>	K T	10	+++ zoet (3-5)	
<i>Sophora secundiflora</i>	S T	8b	+++ zoet (3-4)	
<i>Spartium junceum</i>	S	8a	++ zoet (6-9)	
<i>Staphylea colchica</i>	S	6a	+ zoet, fruitig (5)	
<i>Stauntonia hexaphylla</i>	K T	8b	+++ zoet (4-5)	
<i>Stephanotis floribunda</i>	K T	10	+++ (+) zoet (5-9)	
<i>Stewartia sinensis</i>	B	6b	++ zoet (8-9)	
<i>Styrax japonicus</i>	B	6b	+ zoet (6)	
<i>Styrax obassia</i>	B S	6b	+ (+) zoet (6)	
<i>Symplocos paniculata</i>	S	6a	++ zoet (5-6)	
<i>Syringa chinensis</i> (x)	S	5a	++ zoet (5)	
<i>Syringa hyacinthiflora</i> (x)	S	4	++ (+) zoet (4-5)	
<i>Syringa</i> 'Josée'	S	5b	+++ zoet (5)	
<i>Syringa josikaea</i>	S	5a	++ zoet (5-6)	
<i>Syringa meyeri</i>	S	5b	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Syringa microphylla</i>	S	5b	+++ zoet (5-10)	
<i>Syringa persica</i> (x)	S	6a	+++ zoet (5)	
<i>Syringa potaninii</i>	S	6	++ zoet (6)	
<i>Syringa prestoniae</i> (x)	S	4	++ zoet, soms ietwat weezoet (6)	
<i>Syringa reticulata</i>	B S	4	+ (+) (wee)zoet (6)	
<i>Syringa sweginzowii</i>	S	5b	++ (wee)zoet (5-6)	
<i>Syringa tigersstedtii</i>	S	5b	++ zoet (6)	
<i>Syringa tomentella</i>	S	6a	++ zoet (5-6)	
<i>Syringa Villosae</i> Group	S	4	++ zoet, soms ietwat weezoet (5-6)	
<i>Syringa vulgaris</i>	S	4	+++ zoet (5)	
<i>Syringa wolfii</i>	S	5a	++ zoet (6)	
<i>Syringa yunnanensis</i>	S	6a	++ zoet (6)	
<i>Tamarix tetrandra</i>	S	6a	+ (+) (wee)zoet (4-5)	
<i>Tanacetum balsamita</i>	V	6		+++ kruidig
<i>Tanacetum Coccineum</i> Group	V	ca. 5		++ kruidig
<i>Tanacetum niveum</i>	V	4		+++ kruidig
<i>Tanacetum parthenium</i>	V	6		++ kruidig
<i>Tanacetum vulgare</i>	V	4		++ kruidig
<i>Tellima grandiflora</i>	V	5	++ zoet (5)	

32. *Thymus praecox* 'Albiflorus' & 'Coccineus'

33. *Viburnum* × *carlcephalum*

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Tetradium daniellii</i>	B	7a	++ zoet (8) scherpere geur dan bladeren	++ kruidig; ook vrucht,
<i>Tetradium henryi</i>	B	7	++ zoet (8)	++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Teucrium chamaedrys</i>	V	6a		++ kruidig (A)
<i>Teucrium hyrcanicum</i>	V	6		++ kruidig (O)
<i>Teucrium lucidrys</i> (×)	V	6b		++ kruidig (A)
<i>Thlaspi rotundifolium</i>	V	6	++ zoet (6-7)	
<i>Thuja occidentalis</i>	C	3		++ kruidig (A)
<i>Thuja plicata</i>	C	6a		++ kruidig (A)
<i>Thymus caespititius</i>	S V	7b	++ zoet, kruidig (5)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus camphoratus</i>	S V	8a	++ zoet, kruidig	++++ kruidig (A)
<i>Thymus capitatus</i>	S V	9	++ zoet	+++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus cherlerioides</i>	S V	7a	++ zoet, kruidig (6-7)	++ kruidig (A)
<i>Thymus ciliatus</i>	S V	9	++ zoet, kruidig	+++ kruidig (A)
<i>Thymus citriodorus</i> (×)	S V	7a	++ zoet, kruidig (6-9)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus comosus</i>	S V	5		++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus herba-barona</i>	S V	7b	++ zoet, kruidig (6-7)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus mastichina</i>	S V	7b	++ zoet, kruidig	++++ kruidig (A)
<i>Thymus praecox</i>	S V	5	++ zoet, kruidig (5-6)	+++ kruidig (A)
<i>Thymus pulegioides</i>	S V	5	++ zoet, kruidig (7-9)	+++ kruidig (A)
<i>Thymus quinquecostatus</i>	S V	5		+++ kruidig (A)
<i>Thymus richardii</i>	S V	7b	++ zoet, kruidig (6-7)	+++ kruidig (A)
<i>Thymus serpyllum</i>	S V	5	++ zoet, kruidig (6-7)	+++ kruidig (A)
<i>Thymus vulgaris</i>	S V	7a	++ zoet, kruidig (5-8)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Thymus zygis</i>	S V	8	++ zoet, kruidig (5-8)	+++ (+) kruidig (A)
<i>Tilia cordata</i>	B	4	+++ zoet (7)	
<i>Tilia europaea</i> (×)	B	4	+++ zoet (7)	
<i>Tilia miqueliana</i>	B	5	++ zoet (7)	
<i>Tilia platyphyllos</i>	B	4	+++ zoet (7)	
<i>Tilia tomentosa</i>	B	6a	+++ zoet (7-8)	
<i>Toona sinensis</i>	B	6b	++ zoet (6-7)	++ kruidig (O)
<i>Trachelospermum asiaticum</i>	K T	8a	+++ zoet (7-8)	
<i>Trachelospermum jasminoides</i>	K T	8b	++++ zoet (7-8)	
<i>Trillium luteum</i>	V	5	++ zoet (4-5)	
<i>Umbellularia californica</i>	S	7		+++ kruidig (A)
<i>Verbascum nigrum</i>	V	5		++ kruidig (O)
<i>Verbena bonariensis</i>	V	8a	++ (+) zoet (7-9)	
<i>Viburnum bodnantense</i> (×)	S	6b	+++ zoet (12-4)	+ kruidig (O)
<i>Viburnum bracteatum</i>	S	5	++ weezoot (6)	
<i>Viburnum burkwoodii</i> (×)	S	6	+++ (+) zoet (4-5)	
<i>Viburnum carlcephalum</i> (×)	S	6a	+++ zoet (5)	
<i>Viburnum carlesii</i>	S	5b	++++ zoet (4-5)	
<i>Viburnum cassinoides</i>	S	3	+++ zoet (6)	
<i>Viburnum erubescens</i>	S	6b	++ zoet (7)	
<i>Viburnum farreri</i>	S	6b	+++ (+) zoet (12-3)	
<i>Viburnum grandiflorum</i>	S	7	++ (+) zoet (2-3)	+++ kruidig (O)
<i>Viburnum henryi</i>	S	7b		
<i>Viburnum hillieri</i> (×)	S	7a	++ zoet, vanille-achtig	
<i>Viburnum ichangense</i>	S	6	++ zoet (5)	
<i>Viburnum japonicum</i>	S	8b	++ (+) zoet (6)	
<i>Viburnum lantana</i>	S	4	+ zoet	
<i>Viburnum lentago</i>	S	3	+ (+) zoet (5)	
<i>Viburnum nudum</i>	S	6	+++ zoet (6)	
<i>Viburnum odoratissimum</i>	S T	8a	++ zoet	

Naam	gewas	Wh	bloemgeur	bladgeur en andere geurbron
<i>Viburnum opulus</i>	S	4		wortel & hout, Wortels en hout,
			onaangename dierlijke geur	
<i>Viburnum rafinesquianum</i>	S	2	++ weezoet (6-7)	
<i>Viburnum sieboldii</i>	S	5		+++ kruidig (O)
<i>Viburnum tinus</i>	S T	8	+ (+) zoet (2-3)	
<i>Viburnum utile</i>	S	6b	+ (+) zoet (5)	
<i>Viola cornuta</i>	V	6	++ zoet (4-8)	
<i>Viola Cornuta Group</i>	V	ca. 6	+ (++) zoet (4-8)	
<i>Viola obliqua</i>	V	4	++ zoet (4-8)	
<i>Viola odorata</i>	V	7	+++ zoet (3-4)	
<i>Viola suavis</i>	V	5	+++ zoet (3)	
<i>Vitex agnus-castus</i>	S	8a	++ zoet (9-10)	+++ kruidig
<i>Weigela praecox</i>	S	5b	++ zoet (5)	
<i>Wisteria brachybotrys</i>	K	6	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Wisteria floribunda</i>	K	6b	++ (+) zoet (5-6)	
<i>Wisteria sinensis</i>	K	6b	+++ (+) zoet (5-6)	
<i>Yucca filamentosa</i>	V	5a	++ zoet (7-8)	
<i>Zanthoxylum americanum</i>	S	4		+++ kruidig; ook vrucht
<i>Zanthoxylum piperitum</i>	S	6		+++ kruidig (A)
<i>Zanthoxylum simulans</i>	S	6		+++ kruidig (A); ook vrucht
<i>Zenobia pulverulenta</i>	S	6a	+ zoet, anijs-achtig	

Opvallend sterk en aangenaam geurende tuinplanten

De onderstaande planten hebben vanwege hun sterke tot zeer sterke aantrekkelijke geur een grote meerwaarde in de tuin. Het zijn de planten waar je vanwege de opvallende geur niet omheen kunt. Je ruikt ze vaak al van een afstand. De geur van veel van deze planten spreekt tot de verbeelding, ze wordt bezongen in liederen en gedichten. Het zijn de iconen van de geurende planten. Veel van deze geuren/geurstoffen hebben ook een economisch belang en worden gebruikt in parfums, geurkussentjes, potpourri's, kaarsen, zeep, shampoos, etc.

Van de tabel zijn het de planten met sterk of zeer sterk zoet geurende bloemen en/of de planten met zeer sterk aangenaam geurende bladeren. De planten zijn in meer of mindere mate in Nederland verkrijgbaar als tuinplant of kuipplant.

Brugmansia (Trompetstruik)

Solanaceae

Brugmansia's staan bekend om hun sterk geurende bloemen, bij de meeste soorten vooral 's avonds en 's nachts. Alle vijf soorten van het geslacht komen van nature uit Zuid Amerika (vooral in de Andes) en zijn in Nederland niet winterhard. *Brugmansia* is in Nederland een veel gebruikte kuipplant. De sterkst geurende soorten zijn *B. arborea*, *B. aurea*, *B. suaveolens* en *B. versicolor*. Ook de soorthybriden *B. ×candida* en *B. ×insignis* geuren sterk. *B. sanguinea* geurt echter niet.

Veel cultivars hebben ook sterk tot zeer sterk geurende bloemen. Vooral de cultivars met 'bloed' van *B. sanguinea* geuren niet of minder. *Brugmansia* wordt door velen geassocieerd met zwoele zomeravonden en nachten. Voor liefhebbers van plantengeuren is een imposante *Brug-*

34. *Brugmansia versicolor*

35. *Buddleja fallowiana*

mansia op het terras een must. De sterk geurende Brugmansia's bevatten net als de sterk geurende Narcissen en Lelies de stof indol, waardoor de geur vooral in gesloten ruimtes bedwelmend of zelfs irritant kan zijn.

***Buddleja* (Vlinderstruik)**

Buddlejaceae

Een geslacht van ruim 70 soorten, grotendeels voorkomend in Azië en enkelen in subtropisch Amerika. De bloemen van de meeste soorten geuren in meer of mindere mate en worden bestoven door vlinders.

Bij *Buddleja* zijn vooral de bloemgeur van de drie soorten *B. fallowiana*, *B. crispa* en *B. asiatica* opvallend. Alle drie soorten zijn in Nederland niet veel te vinden, vooral vanwege de matige winterhardheid. Op beschutte plaatsen en bij niet te strenge winters kunnen deze soorten echter wel overleven.

Ook de bloemen van de veruit bekendste soort *B. davidii* geuren aangenaam zoet, maar iets minder sterk dan de vorige drie. Van deze soort zijn inmiddels ongeveer honderd verschillende cultivars geselecteerd met uiteenlopende vormen en kleuren. Qua geur lijken er geen grote verschillen te bestaan. Al deze cultivars hebben een middelmatig tot sterke zoete geur, overigens vaak niet op grote afstand waarneembaar.

36. *Chimonanthus praecox*

***Chimonanthus* (Meloenboompje)**

Calycanthaceae

Chimonanthus is een klein geslacht met 6 soorten afkomstig uit China. In Nederland is eigenlijk alleen *C. praecox* op redelijke schaal verkrijgbaar. De bloemen van deze soort verspreiden in de winter een zeer sterke aangename zoete geur die zelfs de geur van *Hamamelis* overtreft. In Engeland wordt deze soort daarom wel 'Wintersweet' genoemd. Ook de bladeren geuren bij kneuzing kruidig.

In strenge winters kan de plant en/of de bloemen invriezen; daarom wordt aanplant op een beschutte plaats aanbevolen. De waarde van de plant zit vooral in de geur omdat de bloemen vanwege de vrij fletse gele kleur niet erg opvallen. Vooral na warme droge zomers is de bloei (en geur) overdadig.

Chimonanthus is familie van *Calycanthus*, de Specerijstruik welke sterk kruidig geurende bladeren heeft.

Choisya

Rutaceae

Een klein geslacht van 6 soorten groenblijvende struiken, behorend tot dezelfde familie als *Citrus* en is afkomstig uit Mexico en uiterste zuiden van de Verenigde Staten. In Nederland is vooral *C. ternata* bekend. Deze soort heeft heerlijke

37. *Choisya ternata*

sterk zoet geurende bloemen. Ook het blad geurt aangenaam kruidig. Het is zelfs de afgelopen jaren een populair gewas geworden waarvan vooral enkele geelbladige cultivars zoals 'Lich' (SUNDANCE) en 'Limo' (GOLDFINGERS) veel gekweekt worden. De soort is bij ons niet helemaal betrouwbaar winterhard. Echter op een beschutte plaats, in milde winters of als kuipplant voldoet de plant prima. Dit geldt ook voor de *C. 'Aztec Pearl'*, een kruising tussen *C. ternata* en *C. arizonica*, het is de meest winterharde van alle cultivars.

Citrus

Rutaceae

Geslacht met circa 12 (volgens sommigen slechts 3) soorten van groenblijvende tropische en subtropische heesters en kleine bomen, allen van oorsprong uit Zuid en Zuidoost Azië en de Pacific. Enkele soorten zijn of hebben een genetische bijdrage geleverd aan enkele belangrijke cultuurgewassen en hebben een lange cultuurhistorie.

Citrus dankt zijn grote naam als geurplant vooral aan de geurende bloemen en vruchten, die gelijktijdig aan de plant te vinden kunnen zijn. Vooral in de geur (en smaak) van de vruchten zit veel variatie; van zoet tot zuur tot zeer aromatisch (bijvoorbeeld. Sinaasappel, Citroen en Ber-

38. *Citrus aurantium*

gamot). Ook het blad van *Citrus* heeft een kruidige geur.

Alle soorten hebben in meer of mindere mate geurende delen. De drie belangrijkste zijn: *C. aurantium* (Bittere sinaasappel), *C. bergamia* (Bergamot) en *C. sinensis* (Sinaasappel). Alle drie met (zeer) sterk geurende bloemen en sterk geurende vruchten.

Een speciale groep geurende Citrus zijn de Bouquetiers, die vooral bestaan uit cultivars van *C. aurantium*. Van deze groep staan de zeer sterk geurende bloemen meer geclusterd. De bloemen worden gebruikt voor de destillatie van Neroli olie, één van de belangrijkste ingrediënten van Eau de Cologne. Bekende cultivars zijn: 'Bouquetier de Nice à Fleurs Doubles' en 'Bouquet de Fleurs'. Ook Petitgrain olie wordt uit Citrus gewonnen. Het is een substituuat voor de zeer kostbare Neroli olie. Deze Petitgrain wordt gemaakt uit de bladeren, twijgen en onrijpe vruchten van alleen *C. aurantiacum* of deze soort in combinatie met Sinaasappel, Mandarijn en/of Bergamot.

Clematis (Bosrank)

Ranunculaceae

Dit is een groot geslacht van ruim 200 soorten houtige klimmers en vaste planten, vooral uit de gematigde gebieden van het noordelijke en enkele

39. *Clematis armandii* 'Apple Blossom'

40. *Clematis* 'China Purple' (Heracleifolia Groep)

len van het zuidelijke halfrond of tropisch Afrika. Sommige soorten en cultivars hebben sterk geurende bloemen, velen geuren echter niet of nauwelijks, vooral van de bekende grootbloemigen. Hierdoor heeft *Clematis* niet echt de reputatie als geurplant. Dit is jammer, want op geurgebied behoren enkele Clematissen zeker tot de subtop. De sterkst geurende Clematissoorten zijn: *C. heracleifolia*, *C. mandshurica*, *C. rehderiana* en *C. trichotoma*. Ook de soorten *C. armandii*, *C. flammula*, *C. montana* (o.a. var. *wilsonii*), *C. terniflora* en de soorthybriden *C. xaromatica* en *C. xtrternata* hebben behoorlijk sterke bloemgeuren.

De sterkst geurende cultivars zijn te vinden in de Heracleifolia Groep en Montana Groep. In de Heracleifolia Groep springen *C. 'Wyevale'* en *'Edward Prichard'* eruit. Bij de Montana Groep geuren vooral de enkelbloemige cultivars, waarbij *'Fragrant Spring'* en *'Elizabeth'* het sterkst geuren.

Clerodendrum

Verbenaceae

Een groot geslacht met circa 400 soorten van bomen, heesters en klimplanten. De meeste soorten zijn tropisch of subtropisch (Afrika en Azië), enkele soorten komen van nature voor in gematigde gebieden. Geur is er in dit geslacht in uitersten: Veel soorten hebben in meer of mindere

41. *Clerodendrum trichotomum*

mate zoet geurende bloemen, terwijl een aantal soorten ook onaangenaam geurend blad heeft.

De in onze tuinen best geurende soort is *C. trichotomum*. Deze soort heeft in de nazomer sterk zoet geurende bloemen die al op ruime afstand te ruiken zijn. Het blad heeft een typische, voor velen onaangename, pindakaasachtige geur, die al na lichte aanraking vrij komt. Deze typische blad-geur is nog sterker aanwezig bij *C. bungei*. Sommige mensen vinden de blad-geur, die ook wel wordt omschreven als die van verse aardappelen of als paardengeur wel aantrekkelijk. Er schijnt zelfs enige tijd geleden een parfum op de markt gebracht te zijn met een soortgelijke geur. De reacties van consumenten waren zeer verdeeld.

***Clethra* (Schijnsels)**

Clethraceae

Een geslacht met ruim 60 soorten van heesters en kleine bomen, overwegend voorkomend in de gematigde gebieden en subtropen van het noordelijke half-ronde. De meeste soorten hebben in meer of minder mate geurende bloemen.

De twee sterkst geurende soorten bij ons zijn *C. alnifolia* en *C. tomentosa*. De eerste is het meest bekend en kent inmiddels ongeveer 10 verschillende cultivars, die allen dezelfde sterke bloem-geur hebben. Het meest bekend daarvan zijn *C. alnifolia* 'Hummingbird', 'Pink Spire',

'Paniculata' en 'Ruby Spice'. *C. tomentosa* is bij ons veel minder bekend. Deze soort bloeit iets later dan *C. alnifolia* en is minder winterhard. Beide soorten bloeien in de nazomer, een tijd dat er op gebied van bloem-geur weinig te beleven valt.

***Convallaria* (Lelietje-van-dalen)**

Convallariaceae

Dit geslacht telt slechts één soort: *C. majalis*. Deze soort is van nature over een groot deel van de gematigde gebieden van het noordelijke half-ronde verspreid, waaronder in Nederland. De kleine witte bloempjes van deze vaste plant met wortelstokken verspreiden een aangename sterke zoete geur. Binnen op een vaasje gezet vult de verfijnde geur al gauw het hele vertrek, buitenshuis is de geur wat dichtter bij de plant pas waarneembaar. De soort kent een kleine tien cultivars, onder andere met dubbele bloemen, roze bloemen en bonte bladeren. Volgens Lacey (1991) heeft *C. majalis* 'Rosea' de sterkst geurende bloemen van alle cultivars.

Het lelietje van dalen speelde vroeger een bescheiden rol in de parfumdustrie, omdat de olie niet kan worden verkregen door distillatie. Tegenwoordig kunnen de geurende bestanddelen synthetisch verkregen worden, waardoor deze nu ook veel meer gebruikt worden dan vroeger.

42. *Clethra alnifolia* 'Hummingbird'

43. *Convallaria majalis*

44. *Daphne alpina*

***Daphne* (Peperboompje)**

Thymelaeaceae

Een geslacht met ongeveer 50 soorten heesters die van nature voorkomen in Europa, Noord Afrika en gematigd Azië. *Daphne*'s zijn in het algemeen geen gemakkelijke planten in cultuur; veel soorten worden vooral als rotsplant gebruikt of als liefhebbersplant. De sterke tot zeer sterke zoete bloemgeur is daarbij een belangrijk gebruikswaardekenmerk. Van veel soorten is ook buiten de bloemgeur al van veraf te ruiken. Slechts een enkele soort geurt niet (bijvoorbeeld *D. jasminea*) of geurt onaangenaam (bijvoorbeeld *D. glomerata*). Vanwege de verschillen in bloeitijden tussen de soorten kan vrijwel het hele jaar genoten worden van de geur van *Daphne*. Bij de meeste soorten is de geur 's avonds en 's nachts extra sterk om motvlinders aan te trekken, de belangrijkste natuurlijke bestuivers van *Daphne*.

Toppers van geurende *Daphne*-soorten, in volgorde van verkrijgbaarheid zijn: *D. mezereum*, *D. xburkwoodii*, *D. tangutica*, *D. cneorum* en *D. odora*. Weliswaar eveneens zeer sterk geurend, maar minder bekend en vaak lastiger in cultuur zijn *D. blagayana*, *D. xhendersonii*, *D. arbuscula*, *D. xmantensiana*, *D. sericea* en *D. striata*.

45. *Daphne cneorum* 'Majus'

***Dianthus* (Anjer)**

Caryophyllaceae

Een geslacht met ongeveer 300 soorten éénjarigen, tweejarigen en vaste planten. De meeste soorten komen voor in de gematigde gebieden van Europa en Azië, enkelen in in Zuid Afrika. Een aantal soorten heeft sterk zoet geurende bloemen, omschreven als een typische anjergeur. De bij ons zeer bekende Chinese Anjer (*D. sinensis*) die aan de basis staat van veel borderanjers en snij-anjers geurt niet of nauwelijks. De bloemen worden meest door vlinders bestoven, hoewel ook andere insecten wel van de pollen snoepen.

Van de vaste planten zijn de bekendste en sterkst geurende soorten *D. plumarius*, *D. caryophyllus* en *D. superbis* en de soorthybride *D. xallwoodii* (een kruising tussen de eerste twee). Kruisingen tussen deze soorten en anderen zoals *D. gratianopolitanus* hebben vele tuin- en snijvormen opgeleverd. *D. caryophyllus*, is de stamvorm van vele snijbloemen en éénjarigen, maar ook van een aantal winterharde tuinaanjers. Van de echte vaste planten zijn de Grasanjers (*Plumarius* Groep) waaraan vooral *D. plumarius* aan de basis ligt, het belangrijkste. In deze groep, die vooral in Engeland zeer populair is, zitten heerlijk geurende cultivars. Een aantal echter geurt

46. *Dianthus Plumarius* Groep

echter in veel mindere mate. Sterk geurende cultivars zijn bijvoorbeeld: 'Achievement', 'Alice' (*×allwoodii*), 'Bridal Veil', 'Brympton Red', 'Doris', 'Earl of Essex', 'Helen' (*×allwoodii*), 'Inchmery', 'Lady Granville', 'Musgrave's Pink', 'Miss Corry', 'Mrs. Sinkins', 'Old Crimson Clove', 'Pheasant's Eye', 'Rose de Mai', 'Sam Barlow' en 'Sops in Wine'.

Iets minder sterk, maar ook nog zeer aangenaam geurend is *D. barbatus* (Duizendschoon). Dit is eigenlijk een vaste plant, maar wordt in Nederland vaak als tweejarige gekweekt. Bekende en sterk geurende cultivars zijn bijvoorbeeld 'Indianer Teppich', 'Pink Beauty' en 'Scarlet Beauty'.

Elaeagnus (Olijfwilg)

Elaeagnaceae

Dit geslacht telt ongeveer 45 soorten heesters en kleine bomen, bijna allemaal afkomstig uit Europa en Azië, een enkeling uit Amerika. Veel soorten zijn bestand tegen zeewind en van enkelen worden ook de zoet aromatische vruchten gegeten. De waarde als tuinplant zit vooral in het blad en de zeewindbestendigheid; de bloemgeur voegt daar iets waardevols aan toe. De kleine en vaak onopvallend tussen de bladeren verborgen bloemen kunnen een zeer sterke zoete geur verspreiden, die bij sommige soorten kan wedijve-

47. *Elaeagnus umbellatus*

48. *Eucalyptus pauciflora* subsp. *debeuzevillei*

49. *Hamamelis* $\times$ *intermedia* 'Arnold Promise'

50. *Hamamelis* 'Rochester'

ren met *Daphne*. Mensen die langs een bloeiende *Elaeagnus* lopen, gaan niet zelden op zoek naar de bron van de heerlijke zoete geur, maar kunnen deze niet traceren. Het is verbazend dat zulke kleine bloemen een dergelijke sterke geur kunnen verspreiden.

De sterkst geurende soorten zijn de in het late voorjaar bloeiende *E. umbellata* en *E. commutata* en de in het najaar bloeiende *E. pungens* en *E. macrophylla* en hun hybride *E. xebbingei*. Van de eerste en de laatste zijn ruim 15 cultivars geselecteerd, onder andere met bonte bladeren. Uitstekende bontbladige cultivars zijn bijvoorbeeld *E. pungens* 'Goldrim', *E. pungens* 'Maculata', *E. xebbingei* 'Gilt Edge' en *E. xebbingei* 'Limelight'.

Eucalyptus

Myrtaceae

Een groot geslacht van ca. 450 soorten tropische en subtropische bomen en struiken, het meest voorkomend in Australië en Tasmanie. Enkele soorten zijn in Nederland redelijk winterhard. De meeste soorten hebben in meer of mindere mate aromatische bladeren. Van enkele soorten wordt de bekende Eucalyptusolie hieruit gewonnen en gebruikt voor medicinale doeleinden of als geurstof. Vooral de bladeren van *E. coccifera*,

E. cneorifolia, *E. globulus* en *E. citriodora* bevatten zeer veel etherische olie en geuren zeer sterk kruidig. De laatste soort heeft een citroengeur. Sommige andere soorten geuren naar kamfer, zoals *E. camphora* en *E. dumosa*.

In ons land is geen enkele soort echt betrouwbaar winterhard, maar *E. gunnii*, *E. pauciflora* en *E. dalrympleana* kunnen op beschutte plaatsen in de tuin overleven. Ook enkele andere soorten zoals *E. coccifera*, *E. globulus* en *E. parvifolia* worden wel als bijzondere tuinplant of als kuipplant aangeboden.

Hamamelis (Toverhazelaar)

Hamamelidaceae

Een geslacht met ongeveer 30 soorten, vooral voorkomend in Oost Azië en Oost en Noord-Amerika. Een aantal soorten heeft sterk en aangenaam geurende bloemen. De bloemen worden meest door vliegen bestoven. De sterkst geurende soort is *H. vernalis*, die als tuinplant bij ons niet erg bekend is. De geur is ietwat variabel, maar de meeste planten hebben een sterke zoetkruidige bloemgeur. Veel mensen ervaren deze geur als aangenaam, maar sommigen houden er niet van. Grootendorst (1980) beschrijft de geur als onaangenaam. De bloemgeur van *H. mollis* is sterk zoet en wordt door iedereen als aangenaam

ervaren. De bloemgeur van de zeer bekende *H. ×intermedia* en cultivars is erg variabel. Dit komt doordat het kruisingen zijn van de sterk geurende *H. mollis* en de niet of zwak geurende *H. japonica*. Sommige cultivars van *H. ×intermedia* geuren niet of nauwelijks, zoals 'Angel-y', 'Limelight', 'Diane', 'Westerstede' en 'Jelena'. Sommige cultivars hebben een zoete, anderen een meer kruidachtige, zurige of zee-pachtige geur. De sterkst geurende en tevens aanbevolen cultivars van *H. ×intermedia* zijn 'Arnold Promise', 'Aurora' en 'Pallida'. Een cultivar die ook sterk geurt en aanbevolen wordt is *H. mollis* 'Boskoop'. De allersterkst geurende cultivars van *Hamamelis* zijn kruisingen tussen *H. mollis* en *H. vernalis*: *H.* 'Rochester' en 'Doerak'.

***Heliotropium* (Heliotroop)**

Boraginaceae

Een geslacht van ca. 250 soorten uit gematigde en tropische gebieden, waarvan sommigen sterk geurende bloemen hebben. Als tuinplant is vooral de Zuid-Amerikaanse soort *H. arborescens* (syn. *H. peruvianum*) bekend. Deze wordt in Nederland als éénjarige perkplant en als kuip-plant gebruikt. In warmere landen wordt de soort als tuinheester gebruikt, maar ook voor

51. *Heliotropium arborescens*

bloeiende hagen, waarbij de heerlijke bloem-geur in de verre omgeving waar te nemen is. De bloemgeur is zoet en vanilleachtig, vooral 's avonds. De blauwe bloemen van *Heliotroop* trekken veel vlinders aan.

***Jasminum* (Jasmijn)**

Oleaceae

52. *Jasminum officinale*

Het met name om de geur wereldwijd bekende geslacht *Jasminum* telt circa 200(-450) soorten. De meeste zijn tropische en subtropische klimplanten en (minder vaak) heesters die van nature voorkomen in Zuid-Europa en Azië. De meeste soorten hebben meer of minder sterk geurende bloemen. De bij ons meest gebruikte en tevens enige echt betrouwbaar winterharde soort *J. nudiflorum* geurt niet of nauwelijks. Dit is echter niet representatief, want sommige soorten Jasmijn horen zeker bij de top van de geurende flora. Veel soorten geuren 's avonds en 's nachts extra sterk, vanwege bestuiving door nachtvlinders. De sterkst geurende en in onze tuinen bekende soorten zijn *J. officinale* (Gewone witte jasmijn), *J. beesianum* (Roze jasmijn) en de soorthybride *J. ×stephanense*. Deze soorten kunnen op een beschutte plaats in de tuin overleven. Vooral de door de Franse

53. *Lavandula angustifolia* 'Rosea'

54. *Lavandula stoechas* subsp. *pedunculata*

kweker Lemoine ontwikkelde *J. ×stephanense* is in staat de meeste Nederlandse winters te trotseren.

Daarnaast zijn ook *J. sambac* (Arabische jasmijn), *J. grandiflora* en *J. polyanthum* (Kamerjasmijn) zeer sterk geurende klimplanten. Deze soorten zijn niet winterhard en worden in ons land vooral als kuipplant gebruikt. *J. polyanthum* wordt vooral rond kerstmis ook wel als kamerplant aangeboden.

Voor *J. officinale*, *J. grandiflora* en *J. sambac* worden gebruikt voor de winning van jasmijnolie. De Jasmijn is één van de meest gebruikte bloemen in de parfumindustrie. Net als de Roos wordt ook de Jasmijn voor zonsopgang geplukt om te voorkomen dat dauw en zon de bloemen aantasten. Van de Arabische jasmijn worden bovendien de (gedroogde) bloemen ook gebruikt voor de bekende zoet geurende en smakende jasmijnthee.

Lavandula (Lavendel)

Lamiaceae

Ook Lavendel is een absoluut icoon in de geurwereld. Zeker in Europa is Lavendel hét symbool voor plantengeur. Het geslacht telt bijna 40, meest mediterrane, soorten die allemaal meer of minder sterk aromatische bladeren heb-

ben. Ook de bloemen, die vooral door bijen worden bestoven, hebben een aangename zoetkruidige geur. Zowel als geur- en tuinplant is *L. angustifolia* (Gewone lavendel) de bekendste soort. Het is de soort waar inmiddels al meer dan honderd cultivars uit geselecteerd zijn, al dan niet na kruising met *L. latifolia* (Breedbladige lavendel), welke de soorthybride *L. ×intermedia* oplevert. Het blad van alle cultivars uit deze groep heeft de kenmerkende Lavendelgeur. Als geurplant voor in de tuin zijn al deze cultivars te gebruiken, maar sommigen hebben geur ingeleverd bij de selectie. De meest gebruikte cultivars zijn dwergvormen zoals 'Munstead', 'Dwarf Blue' en 'Hidcote' en kleurvarianten zoals 'Rosea' (paarsroze) en 'Edelweiss' (wit). Volgens Upson & Andrews (2004) geven van de tuincultivars 'Compacta', 'Irene Doyle' en 'Twickel Purple' de beste olie en geur. Voor de winning van Lavendelolie worden vaak specifieke rassen gebruikt, zoals 'Malette'. Daarbij speelt ook het weer en klimaat een grote rol. Veel zon en warmte geven de hoogste opbrengst aan etherische olie. Bekend bij velen zijn de bloeiende Lavendelvelden in Zuid-Frankrijk. De oogst van lavendeltakken is tijdens volle bloei. Voor de oliewinning worden vooral de vegetatieve delen

gebruikt; de bloemen worden gebruikt voor potpourri's en geurkussentjes. De lavendelolie wordt vooral gebruikt voor in parfums, geurkaarsen, zalfjes, massageolie, zepen en shampoo's, maar soms ook soms in eet- of drinkbare producten zoals in likeuren, thee, koekjes en marinade.

Een andere sterk geurende, maar iets minder bekende soort is *L. stoechas*, de Franse lavendel of Kuiflavendel. Deze soort, waarvan met name de schutbladen sierwaarde geven, is bij ons vooral geschikt als pot- of kuipplant en overleefd alleen milde Nederlandse winters of op een goed beschutte plaats. Vooral de laatste jaren zijn er in Nederland vrij veel nieuwe cultivars van deze soort op de markt verschenen. De geur van Kuiflavendel doet zeker niet onder voor die van de gewone lavendel en is iets dennenachtig. Ook van deze soort wordt etherische olie gewonnen, maar wel in veel mindere mate dan van *L. angustifolia*, *L. latifolia* en *L. xintermedia*. Deze zg. stoechas-olie wordt vooral voor aromatherapieën gebruikt

***Lonicera* (Kamperfoelie)**

Caprifoliaceae

Een geslacht van ongeveer 180 verschillende soorten heesters en klimplanten. Veel soorten

hebben sterk tot zeer sterk geurende bloemen, bij een aantal met name klimmende soorten vooral 's avonds en 's nachts vanwege bestuiving door nachtvlinders. Er zijn ook soorten en soorthybriden die niet of nauwelijks geuren, bijvoorbeeld *L. sempervirens*, *L. xtellmanniana* en *L. xbrownii*. Van de klimmende soorten geurt vooral *L. japonica* (Japanse kamperfoelie) erg sterk (ook overdag). *L. caprifolium* (Tuinkamperfoelie) en *L. periclymenum* (Wilde kamperfoelie) geuren vooral tegen de avond sterk, maar overdag iets minder. Vooral deze twee soorten staan symbool voor de heerlijke zoete kamperfoelielucht die menig mooie voorzomeravond een bijzondere dimensie geeft. Ook andere bekende klimmers zoals *L. xheckrottii* en *L. xitalica* (en hun cultivars) hebben behoorlijk sterk geurende bloemen. Van de struikkamperfoelies hebben de winterbloeiende *L. fragrantissima*, *L. standishii* en hun hybride *L. xpurpusii* de sterkst geurende bloemen. Maar ook de bloemgeuren van bijvoorbeeld *L. tatarica*, *L. syringantha* en *L. maackii* mogen er zeker zijn. Kamperfoeliegeuren worden ook in de cosmetische industrie en in bloesemtherapieën gebruikt. Hiervoor wordt meestal *L. periclymenum* gebruikt.

55. *Lonicera xheckrottii* 'Goldflame'

56. *Lonicera japonica* 'Halliana'

57. *Magnolia grandiflora* 'Tréyvei'

58. *Magnolia liliiflora* 'Nigra'

59. *Magnolia sieboldii* subsp. *sinensis*

Magnolia

Magnoliaceae

Een middelgroot geslacht met ongeveer 125 soorten tropische tot gematigde heesters en bomen, vooral vertegenwoordigd in Azië en iets minder in Amerika. De bloemgeur is zeer variabel in dit geslacht. Natuurlijke bestuivers van *Magnolia* zijn vooral kevers en in veel mindere mate bijen, wespen en vlinders.

Veel mensen associëren *Magnolia* niet direct met sterke bloemgeur. Dat komt doordat de twee bekendste *Magnolia*'s, *M. x soulangiana* en *M. stellata*, geen opvallend sterk geurende bloemen hebben. Er zijn echter andere *Magnolia*-soorten die wel degelijk tot de iconen van de geurende planten gerekend mogen worden. Van de in Nederland bekende tuinplanten zijn dit op de eerste plaats *M. grandiflora*, *M. hypoleuca* en *M. virginiana*. De in Nederland meest bekende uit dit rijtje is *M. grandiflora*. De groenblijvende *M. grandiflora* wordt vooral in de subtropen veel aangeplant, onder andere als straatboom; in Nederland kunnen enkele winterharde cultivars op beschutte plaatsen overleven (o.a. 'Edith Bogue', 'Galissonnière', 'Saint George' en 'Tréyvei'). *M. hypoleuca*, een imposante grootbladige soort en de wintergroene *M. virginiana* komen in Nederland maar sporadisch voor.

Ook behoorlijk sterk en aangenaam geurende bloemen hebben: *M. liliiflora*, *M. macrophylla*, *M. salicifolia*, *M. sieboldii* subsp. *sinensis*, *M. x wiesneri* en *M. officinalis*. Van dit rijtje is *M. liliiflora* veruit het bekendst in Nederland, vooral de cultivar 'Nigra'.

De bloemen van grootbladige *Paraplumagnolia* (*M. tripetala*) hebben een sterke scherpzoete geur die door menigeen als onaangenaam wordt ervaren. Verder zijn er enkele soorten met geurende bladeren (b.v. *M. salicifolia*, citroen-achtig) en geurende bast (b.v. *M. stellata*, eau-de-cologne-achtig).

De zeer sterk geurende hybridecultivars zijn *M. 'Charles Coates'* (*M. sieboldii* x *M. tripetala*) en *M. 'Nimbus'* (*M. hypoleuca* x *M. virginiana*). Tot de sterk geurende cultivars behoren: 'Apollo', 'Delicatissima', 'Freeman', 'Galaxy', 'Marj Gossler', 'Sayonara' en 'Wada's Memory'.

Mahonia (Mahoniestruik)

Berberidaceae

Een geslacht van ongeveer 70 soorten heesters die van nature voorkomen in West-China, Japan en Noord-Amerika. Bij ons is *M. aquifolium* de bekendste soort. De gele bloemen van deze soort en de daarvan afgeleide soorthybride *M. x wagneri* geuren zwak tot middelsterk zoet tot ietwat

60. *Mahonia japonica* 'Hivernant'

weezet (vooral aan eind van de bloei). Deze bekende soort is niet de reden waarom *Mahonia* opgenomen is in het rijtje van geurende toppers. De sterkst geurende *Mahonia* is zonder twijfel *M. japonica*. Deze winterbloeiende soort heeft lange aren lichtgele bloemen die een sterke en zeer aantrekkelijke zoete geur verspreiden. Vooral de cultivar 'Hivernant' is superieur, zowel qua geur als qua winterhardheid en sierwaarde. De van *M. japonica* afgeleide *M. x media* geurt middelzoet, waarbij een enkele cultivar zoals 'Winter Sun' sterk geurt.

Mentha (Munt)

Lamiaceae

Een geslacht van circa 25 soorten vaste planten en een enkele éénjarige, de meeste voorkomend in Europa en N. Afrika, enkelen in Azië en Zuid Afrika. De meeste soorten zijn goed winterhard en hebben ondergrondse worteluitlopers waardoor ze meer of minder woekeren. Alle soorten hebben sterk of zeer sterk geurend blad. Als geurplant en vanwege het gebruik van de smaak in tandpasta en pepermuntsnoepjes, geniet dit geslacht zijn grootste bekendheid. Daarnaast is er enige bekendheid als keukenkruid en als medicinale plant. Er is een grote variatie aan geuren tussen de soorten of soms zelfs binnen dezelfde soort. De chemische stof die het blad de typische muntgeur geeft kan ook worden omgezet in andere chemische stoffen. Hierdoor geuren sommige soorten of cultivars naar bergamot, citroen, chocolade, appel of gember.

De bekendste Muntsoorten zijn *M. spicata* (Gewone munt) en *M. x piperita* (Pepermunt; *M. aquatica* x *spicata*). Vooral van deze Munten wordt op vrij grote schaal etherische olie gewon-

61. *Mentha aquatica*

nen, die o.a. wordt gebruikt voor het maken van peppermuntproducten. De sterkst geurende cultivar is de donkerbladige *M. spicata* 'Nigra', maar ook de erop lijkende 'Black Spearmint' geurt ook zeer sterk. Veel gekweekt om zijn frisse citroenachtige geur is ook de Eau de Cologne munt (*M. x piperita* 'Citrata'). Verder bestaan er veel geurvarianten: 'Bergamot' (bergamotgeur), 'Lime' (citroengeur), 'Chocolate' (chocoladeachtige geur; overigens niet zeer overtuigend). Een bijzondere vorm is de Kruizemunt (*M. spicata* 'Crispa'), deze heeft gekroesd blad.

Ook bij andere soorten is er veel geurvariatie. *M. aquatica* (Watermint) heeft een zeer aantrekkelijke frisse bergamotachtige geur. *M. x gentilis* (Gembermint) heeft een heerlijk fruitige geur en smaakt naar gember.

M. longifolia (Wollige munt) en *M. suaveolens* (Appelmunt) zijn de soorten die het meest in de siertuin te vinden zijn. Ze vormen in prima combinatie van sierwaarde en geurwaarde. Vooral de Bonte munt (*M. suaveolens* 'Variegata') die naar appels geurt, wordt veel gekweekt. Tenslotte zijn er twee Muntsoorten die lichte betreding verdragen en gebruikt kunnen worden als geurend gazon, *M. pulegium* (Polei) en *M. requienii* (Corsicaanse munt). Deze laatste soort is de benjamin van de Munten van ze heeft miniscul

62. *Mentha suaveolens* 'Variegata'

kleine blaadjes en bloempjes en wordt niet hoger dan circa 1 cm.

***Myrica* (Gagel)**

Myricaceae

Een subkosmopolitisch geslacht van ongeveer 50 soorten die voorkomen in extreem koude gebieden tot in de tropen. Een aantal soorten heeft meer of minder sterk aromatisch geurend blad en vruchten (waslaag). De bij ons meest bekende soort is *M. gale* (Gewone gagel), die vaak in moerassen en bij vennen in zure voedelseerme situaties te vinden is. Deze bij ons ook inheemse soort, komt voor tot op de ver in Noord-Europa. In de Middeleeuwen werd gagel gebruikt als geur- en smaakstof in bier, voordat de hop hiervoor algemeen in zwang kwam. De bladeren hebben een sterke tot zeer sterke zoetkruidige harsachtige geur die vooral na kneuzing te ruiken is, maar bij warm en kalm weer in het voorjaar of de zomer ook op afstand van de planten. Ook de vruchten geuren sterk, er zit namelijk een zeer sterk balsemachtig geurende waslaag op. Van deze waslaag worden wel geurkaarsen gemaakt. Bij de in de noordelijke delen van Noord-Amerika voorkomende *M. pensylvanica* (Wasgagel) is deze waslaag dikker en is de winning hiervan lucratiever en gangbaarder. De

63. *Myrica pensylvanica*

in de meer zuidelijke staten van de Verenigde Staten voorkomende *M. cerifera* heeft zeer sterk citroenachtig geurend blad. Deze soort is bij ons nauwelijks bekend.

***Osmanthus* (Schijnhulst)**

Oleaceae

Een geslacht van circa 30 soorten wintergroene heesters en kleine bomen, vooral afkomstig uit China en Japan, maar enkelen ook uit het Midden-Oosten en de Verenigde Staten. Ongeveer 10 soorten hebben meer of minder economisch belang. De meeste soorten hebben sterk of soms zeer sterk zoet geurende bloemen. Sommige soorten behoren tot de sterkst geurende van het plantenrijk. De absolute topper op geurgebied van dit geslacht is *O. fragrans*. Deze Chinese soort is bij ons als tuinplant niet winterhard, maar is wel in gebruik als kuipplant. De bloemen hebben een zeer sterke zoete geur die op grote afstand te ruiken is. In subtropische streken, vooral in China, wordt deze soort veel aangeplant in openbaar groen en heeft veel symbolische waarde. In de Chinese stad Nanjing is *O. fragrans* dé plant van de stad en er is in de herfst zelfs een groot festival aan deze soort gewijd (Osmanthus festival). Tijdens de bloei zijn de parken en andere groene delen vervuld met deze

64. *Osmanthus* × *burkwoodii*

65. *Osmanthus fragrans*

heerlijke bloemgeur. Er is van deze soort een geelbloemige vorm, f. *aurantiacus*, met een hogere sierwaarde. Van *O. fragrans* wordt ook een etherische olie gewonnen die o.a. wordt gebruikt in de parfumindustrie. Voor 1 liter etherische olie is 3 kilo bloemen nodig.

Van de bij ons wel winterharde *Osmanthus* hebben *O. delavayi*, *O. ×burkwoodii* en *O. americana* de sterkst geurende bloemen. De laatste soort wordt nauwelijks gekweekt in Nederland. Bij beide eerste soorten zijn de bloemen tijdens de bloei in het voorjaar ook al op afstand te ruiken. *O. delavayi* is evenals *O. fragrans* een Chinese soort. *O. ×burkwoodii* is een kruising tussen *O. delavayi* en *O. decorus* en wordt in Nederland o.a. gebruikt als blokhaag of hegplant. De meest bekende soort *O. heterophyllus*, welke vaak met *Ilex aquifolium* wordt verward, heeft minder spectaculair geurende bloemen dan de genoemde soorten, maar dichtbij geroken nog steeds erg aangenaam.

Pelargonium (o.a. Geurgeranium)

Geraniaceae

Een geslacht van circa 250 soorten vaste planten, kleine heesters ene enkele éénjarigen waarvan de meeste voorkomen in Zuid Afrika en enkelen in tropisch Afrika, het Midden-Oosten en Australië. Het geslacht is nauw verwant aan *Geranium* en wordt er veel mee verward. Bij ons is geen enkele soort echt winterhard. Het meest bekend bij ons zijn de Hanggeraniums, Franse geraniums en Perkgerraniums, maar deze geuren niet bijzonder.

De geurgeraniums vormen een aparte gebruiksgroep. Enkele soorten worden gebruikt als kuipplant of kamerplant. Een aantal soorten heeft spectaculaire bladgeuren die zich al bij lichte aanraking verspreiden door de lucht of bij warme kalme dagen spontaan vrijkomen. Bovendien bevat *Pelargonium* soms binnen één soort een grote variatie aan geuren zoals citroenachtig, eucalyptusachtig, muntachtig, roosachtig, etc. Een aantal soorten wordt ook commercieel verbouwd voor de winning van de in de parfumindustrie gebruikte geraniumolie. In Nederland zijn er maar een paar bekend:

- *P. tomentosum* (Pepermuntgeranium): de meest bekende en gebruikte als kuipplant. De bladeren hebben een muntachtige geur.
- *P. crispum* (Citrongeranium): vooral als kamerplant bekend, als kuipplant wat minder. De bladeren hebben een citroenachtige geur, die vaak specifiek wordt ingezet om insecten te verjagen.
- *P. capitatum*: bladeren gekreukeld en diep

66. *Pelargonium* 'Mabel Gray'

ingesneden, roosachtig geurend.

- *P. denticulatum*: blad sterk getand en met balsmachtige geur.
- *P. filicifolium*: varenachtige bladeren met zeer sterke harsachtige geur.

Van de cultivars *P.* 'Graveolens' (rozengeur), 'Crimson Unique', 'Fragrans' (appelgeur), 'Mabel Grey' (zeer sterke citroengeur) en 'Purple Unique' (absintgeur).

Philadelphus (Boerenjasmijn)

Hydrangeaceae

Een geslacht van circa 70 soorten heesters uit de gematigde en subtropische gebieden van Noord Amerika, Azië en Zuidoost Europa. De bloemen doen qua kleur en geur denken aan Citrusbloemen, daarom wordt *Philadelphus* is Engeland Mock orange genoemd. De meeste soorten hebben een aangename bloemgeur, die bij een aantal soorten zo sterk is dat ze tot de meest sterk geurende van het plantenrijk behoren. In Nederland staat *Philadelphus* ook zeker bekend om zijn heerlijke zoet fruitige bloemgeur. Verraderlijk daarbij is wel dat sommige soorten en cultivars, zoals *P. inodorus* nauwelijks geuren. Tot de sterkst geurende soorten behoren *P. microphyllus*, *P. coronarius* en *P. mexicanus*. De kleinbladige *P. microphyllus* heeft (zeer)sterk

67. *Philadelphus* 'Snowbelle' (Virginalis Groep)

68. *Philadelphus* 'Silberregen' (Lemoinei Groep)

fruitig geurende bloemen die doet denken aan de geur van ananas of aardbei. Deze soort is een belangrijke voorouder van veel cultivars uit de Lemoinei Groep. Ook *P. mexicanus* heeft (zeer)sterk geurende bloemen die zich o.a. kenmerken door een rode vlek in het midden. Deze soort is de voorouder van veel cultivars uit de Purpureo-maculatus Groep. *P. coronarius*, de Gewone boerenjasmijn, is de meest bekende soort bij ons en tevens voorouder van vele cultivars. Van deze soort zijn enkele bladkleurvarianten in omloop zoals 'Aureus' en 'Variegatus'.

Van *Philadelphus* zijn ruim 100 cultivars in omloop, waarvan de meesten zijn voortgekomen uit 2 of meer soorten. Doordat in de kruisingsprogramma's vaak bovenstaande sterk geurende soorten zijn gebruikt, geuren bijna alle cultivars. Afhankelijk van de cultivar is de geur middelmatig tot zeer sterk. Ook in het type geur zitten er wat verschillen; de bloemen van de meeste cultivars hebben de typische fruitige Boerenjasmijngeur die bij een enkeling doorschiet, zoals bij de naar aardbei geurende bloemen van 'Silberregen'. De sterkst geurende cultivars uit de verschillende groepen zijn:

- 'Dame Blanche', 'Lemoinei' en 'Silberregen' (aardbeiachtig) uit de Lemoinei Groep (planten laag tot middelhoog; blad klein).

- 'Belle Etoile' en 'Beauclerk' uit de Purpureo-maculatus Groep (bloemen met paarsrood centrum).
- 'Snowbelle' en 'Virginalis' uit de Virginalis Groep (planten middelhoog tot hoog, bloemen (half)gevuuld).
- 'Hidden Blush' en 'Innocence' uit de Burfordensis Groep (planten middelhoog tot hoog, bloemen enkel).

Rhododendron

Ericaceae

Een groot geslacht van meer dan 800 groenblijvende of bladverliezende soorten heesters. De aparte groep Azalea's onderscheidt zich doordat ze meestal loofverliezend zijn en wat smallere bloemen hebben. De meeste Azalea's worden bestoven door langtongige insecten zoals vlin-ders en de meeste gewone Rhododendrons door hommels en bijen. Qua geur is er zeer veel variatie in dit geslacht. Veel van de in Nederland bekende soorten en cultivars hebben geurloze bloemen, bijvoorbeeld cultivars uit de Wardii Groep, Catawbiense Groep en Yakushimanum Groep, maar ook een aantal bekende Azalea's zoals de Japanse Azalea's en Mollis Azalea's. Echter een aantal soorten heeft juist zeer sterk geurende bloemen, vooral een aantal bladverlie-

69. *Rhododendron* 'Arpège' (Viscosa Azalea)

70. *Rhododendron* 'Jolly Madame' (Viscosa Azalea)

zende Azalea's. Daarnaast heeft ook een aantal soorten geurende bladeren, iets dat veel minder bekend is. Deze bladgeuren kunnen per soort behoorlijk verschillen, van gewoon kruidachtig tot laurierachtig tot citroenachtig tot zoetig. De bloemgeuren zijn echter de reden waarom een aantal *Rhododendron*-soorten gerekend kan worden tot de geuriconen van het plantenrijk. Er zijn tientallen soorten met sterk geurende bloemen. Velen daarvan worden niet of nauwelijks gekweekt in Nederland en hebben geen bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de vele cultivars. De sterkst geurende bloemgeuren van echte *Rhododendron*-soorten zitten bij de tropische en subtropische soorten zoals *R. edgeworthii*, *R. griffithianum*, *R. lindleyi* en *R. nuttallii*. Van de in Nederlands winterharde soorten hebben *R. campylocarpum* en *R. fortunei* (vrij) sterke bloemgeuren. In Nederland zijn de Azalea's toch het sterkst geurend, vooral de soorten *R. luteum*, *R. occidentale* en *R. viscosum*.

De sterkst geurende groepen en cultivars zijn:

- Occidentalis Azalea: 'Exquisita', 'Irene Koster', 'Magnifica' en 'Superba'.
- Viscosum Azalea: 'Arpège', 'Carat' en 'Jolly Madame'.
- Bladhoudende *Rhododendron*: *R. Albatros* Group, *R. 'Avalache'* (Calophytum Groep),

'Faggetter's Favourite' (Fortunei Groep), 'July Fragrance' (zeer sterk), Loderi Groep, 'Princess Alice' en Polar Bear Groep.

Rosa (Roos)

Rosaceae

Een vrij groot geslacht van ruim 100 soorten heesters en klimplanten, van nature groeiend op het noordelijke halfrond, meest in de gematigde gebieden, enkelen in de tropen. Geen ander geslacht is zo bekend om zijn bloemgeur als *Rosa*. Rozengeur is zeker in het westen een begrip. Door velen wordt de Roos minstens zoveel gewaardeerd om haar geur dan om haar schoonheid, hoewel bij tuin en snijrozen de geur een aantal decennia wat in de vergetelheid is geraakt. Dit heeft ertoe geleid dat veel moderne cultivars niet of nauwelijks geuren. Gelukkig is hier de laatste jaren weer verandering in gekomen en hebben steeds meer rozenkwekers speciale geurlijnen in productie. Geur is weer een belangrijk verkoopcriterium want vaak staat de geur vermeld in catalogi en op labels.

Enkele rozensoorten hebben ook geurende bladeren (bijvoorbeeld *R. rubiginosa*, de Egelantier; appelgeur), maar de meerwaarde hiervan is sterk ondergeschikt aan de heerlijke bloemgeur. Van de bloemen van een aantal soorten wordt de

bekende Rozenolie gewonnen, die onder andere gebruikt wordt in de parfumindustrie. De meeste rozenolie is afkomstig van de gecultiveerde Damastroos (*Rosa ×damascena*), die groeit in landen als Bulgarije, Turkije en Marokko. Een oude en veel gebruikte Damastroos is *R. 'Kanzanlik'* (TRIGINTIPETALA). Ook *R. centifolia* (Meiroos) en *R. ×alba* (met name 'Alba Maxima') wordt hiervoor soms gebruikt. De bloemen worden voor zonsopgang geplukt. Zo rond half negen 's ochtend bevat de bloem de meest vluchtige stoffen. Tientallen kilo's rozenbloemblaadjes leveren slechts enkele grammen olie op. Tot op heden is het nog niet gelukt om een identiek synthetische substantie te vinden. Daarom is rozenolie erg duur.

De meeste bekende rozensoorten zoals *R. arvensis* (Bosroos) *R. canina* (Hondsroos), *R. rubiginosa* (Egelantier), *R. pimpinellifolia* (Duinroos), *R. chinensis* (Chinese roos), *R. multiflora* (Veelbloemige roos) en *R. rugosa* (Japanse bottelroos) hebben matig tot vrij sterk geurende bloemen. De sterke bloemgeuren zitten bij de soorten *R. gallica* (Franse roos), *R. moschata* (Muskusroos) en *R. foetida*. Ook enkele soorthybriden die zijn afgeleid van deze soorten geuren sterk, bijvoorbeeld *R. ×centifolia*, *R. ×damascena*, *R. ×odorata* (Theeroos) en *R. ×alba*. *R. foetida* is weliswaar de sterkst geurende soort, maar de geur dichtbij geroken soms erg doordringend en wordt dan door sommigen als onaangenaam ervaren.

Van de rozengroepen staan de ouderwetse Damastrozen (*R. ×damascena*) het meest bekend om hun bloemgeur, maar ook cultivars andere oude rozengroepen zoals Bourbonrozen, Albarozen en Portlandrozen. Bij de moderne groepen zoals Theehybriden, Polyantharozen, Floribun-

darozen en Struikrozen is de geur erg variabel; veel cultivars geuren niet of nauwelijks. Maar vooral vanwege invloeden van *R. foetida*, *R. gallica* en *R. moschata* (of daarvan afgeleide soorthybriden) hebben ook hier sommige cultivars heerlijk geurende bloemen. Opvallend is dat er (op *R. foetida* na) geen enkele Roos is die zeer sterk geurt, zoals bijvoorbeeld *Daphne* en *Citrus*. Het feit dat de Roos zo bekend staat om zijn geur heeft dus vooral ook met de frisse verfijnde geur te maken.

De tienduizenden cultivars die inmiddels zijn ontwikkeld uit onder andere de hierboven genoemde soorten. Het voert te ver om de geurende cultivars allemaal te noemen. Van de belangrijkste groepen volgen de sterkst geurende en tevens goed verkrijgbare cultivars. Vanwege het enorme aanbod aan (geurende) rozen is dit maar een greep uit het sortiment.

Albarozen

'Alba Maxima', 'Königin von Dänemark', 'Maidens Blush', 'Mme Plantier'

Bourbonrozen

'Commandant Beaurepaire', 'Kathleen Harrop', 'Louise Odier', 'Mme Isaac Pereire', 'Queen of Bourbons', 'Reine Victoria'

Centifoliarozen

'Paul Ricault'

Damastrozen (Damask)

'Ispahan', 'Kanzanlik' (TRIGINTIPETALA), 'La Ville de Bruxelles', 'Marie Louise', 'Mme Hardy'

Floribundarozen (Trosrozen)

'Harpade' (ESCAPADE), 'Korbin' (SCHNEEWIT-TCHEN), 'Korresia' (FRIESIA), 'Reikor' (TRÄUME-REI)

Gallicarozen

'Duc de Guiche', 'Oeillet Flammand', 'Splendens'

Muskusrozen (Hybrid Musk; Moschatahybriden)

'Felicia', 'Francis E. Lester', 'Prosperity'

Klimrozen

'Albertine', 'Blossomtime', 'Climbing Etoile de Hollande', 'Gloire de Dijon', 'Mme Alfred Carriere', 'Rambling Rector', 'Raubritter', 'Souvenir de la Malmaison', 'Wedding Day', 'Zéphérine Drouhin'

Mosrozen

'Lavender Lassie', 'Parkjuwel', 'Salet'

Pimpinellifoliarozen (Duinroos)

'Frühlingsduft', 'Frühlingszauber'

Polyantharozen

'Meisiover' (CAPRICE DE MEILLAND)

Portlandrozen

'Rose de Rescht', 'Rose du Roi'

71. *Rosa 'Ausmas'* (GRAHAM THOMAS)

72. *Rosa* 'Albertine' (Klimroos)

73. *Rosa* 'La Ville de Bruxelles' (Damastroos)

74. *Rosa* 'Salet' (Mosroos)

75. *Rosa* 'Splendens' (Gallicaroos)

Remontantrozen (Hybrid Perpetual)

'General Jacqueminot', 'Ulrich Brunner Fils'

Rubiginosahybriden (Egelantier)

'Fritz Nobis'

Rugosahybriden (Bottelrozen)

'Blanc Double de Coubert', 'Conrad Ferdinand Meyer', 'Fru Dagmar Hastrup', 'Hansnovem' (SCHNEEKOPPE), 'Moje Hammarberg', 'Rotes Meer'

Sruikrozen (incl. Engelse rozen)

'Ausmas' (GRAHAM THOMAS), 'Auswalker' (THE PILGRIM), 'Leda', 'Maigold', 'Tanotax' (MIRATO)

Theehybriden

'Étoile de Hollande', 'General MacArthur', 'Korgold' (MABELLA), 'Korol' (PEER GYNT), 'Korsicht' (BLUE RIVER), 'Meibil' (PINK PEACE), 'Meicesar' (PAPA MEILLAND), 'Meinimo' (REGATTA), 'Meipobil' (RENDEZ-VOUS), 'Meitebros' (FREDERIC MISTRAL), 'Meizeli' (THE MCCARTNEY ROSE), 'Meizuzes' (BOLCHOI), 'Sutter's Gold', 'Tanekily' (LADY LIKE), 'Tanelis' (DUFTWOLKE), 'Tannacht' (MAINZER FASTNACHT; BLUE MOON), 'Tanpika' (PIROSCHKA), 'Tanschaubud' (DUFTRAUSCH), 'Tiffany', 'Wendy Cussons'

Sarcococca**Buxaceae**

Een vrij klein geslacht van ongeveer 15 soorten van kleine wintergroene heesters. De soorten komen van nature voor van de Himalaja tot Zuid-China en Zuidoost Azië. De bloemen van veel soorten hebben een sterke zoete geur. De meeste soorten zijn in ons land niet winterhard genoeg. De meest bekende en tevens sterk geurend soort is *S. hookeriana*, waarvan var. *humilis* de meest gekweekte is. De kleine bloempjes, die in de winter verschijnen, verspreiden een heerlijke zoete geur die al van ver te ruiken is. Daar de (bloeiende) plant zelf niet zeer opvallend is, ruik je deze plant vaak eerder dan dat je hem ziet. Ook sterk geurend maar veel minder bekend zijn *S. confusa*, *S. orientalis* en *S. ruscifolia*.

Syringa (Sering)**Oleaceae**

Een vrij klein geslacht van ruim 20 soorten heesters en kleine bomen uit de gematigde en subtropische gebieden van Amerika, Europa en Azië. De meeste soorten hebben meer of minder sterk geurende bloemen. Bij enkele soorten is de bloemgeur zeer sterk en is bijzonder aangenaam, waardoor de Sering tot één van de bekendste geurplanten hoort. Vooral de veruit meest populaire *S. vulgaris* (Gewone sering) komt hierbij de

76. *Sarcococca hookeriana* var. *humilis*

eer toe. Deze soort hoort tot één van de bekendste tuinplanten, waarbij er inmiddels al meer dan 1500 geregistreerde cultivars bestaan. In Nederland worden enkele tientallen cultivars vrij algemeen gekweekt. Al deze cultivars hebben de heerlijke zoete en niet te overweldigende typische seringengeur. In sommige publicaties wordt melding gemaakt van grote geurverschillen tussen de cultivars, maar hiervan is tijdens een sortimentsonderzoek van PPO (zie Dendroflora 37) enkele jaren geleden niets gebleken. Er bestaan waarschijnlijk lichte verschillen in geurtype en intensiteit, maar het is lastig om deze per cultivar aan te geven omdat de geur ook afhankelijk is van ontwikkelingsstadium van de bloem, tijdstip van de dag en persoonlijk interpretatie.

Naast de Gewone sering hebben ook *S. microphylla*, *S. ×chinensis* (Franse sering) en *S. ×persica* (Perzische sering) sterk geurende bloemen. De kleinbladige *S. microphylla* is de bekendste van deze drie; vooral de rijkbloeiende *S. microphylla* 'Superba' wordt veel gebruikt. De Franse sering is een kruising tussen *S. vulgaris* en *S. laciniata*. Vooral *S. ×chinensis* 'Saugeana' heeft erg sterk en aangenaam geurende bloemen. *S. ×persica*, een kruising tussen *S. ×laciniata* en *S. protolaciniata*, is geen gemakkelijke Sering en is vooral een liefhebbersplant.

77. *Syringa microphylla* 'Superba'

78. *Syringa vulgaris* 'Andenken an Ludwig Späth'

De bloemgeur van de erg populair geworden Villosae Groep is gewoonlijk ook aangenaam, maar de intensiteit is minder dan van de Gewone sering en bovendien kan de geur bij een aantal soorten en cultivars, zeker aan het eind van de bloei, wat naar weezoet neigen. Cultivars uit deze Villosae Groep zijn afkomstig van o.a. *S. xprestoniae*, *S. xjosiflexa*, *S. josikaea* (Hongaarse sering) *S. villosa* en *S. komarowii*.

Thymus (Tijm)

Lamiaceae

Thymus is een vrij groot geslacht van ongeveer 150 soorten dwerg- en halfheesters. Het geslacht komt voor in vrijwel geheel Europa, gematigd Azië en Noord-Afrika. Alle soorten hebben aangenaam geurend blad en andere vegetatieve delen, waar dit geslacht vooral om bekend staat. Van alle lipbloemigen heeft Tijm misschien wel de meest aantrekkelijke bladgeur: zacht kruidig en krachtig, maar niet zo scherp dominant als bijvoorbeeld Rozemarijn en Salie. Niet alleen de kleine blaadjes geuren, maar ook de bloemen hebben een vrij sterke zoete geur, die vermengd met het aromatische blad, voor een heerlijke zomerse geursensatie kunnen zorgen. Ook bijen vinden dit, want de bloemen worden massaal bezocht door deze insecten. Tijm wordt ook als

keukenkruid veel gebruikt.

Er zit vrij veel variatie in bladgeur tussen de soorten of soms binnen dezelfde soort. Naast verschillen in intensiteit zijn er ook verschillend geurtypes te onderscheiden. De twee sterkst geurende in Nederland bekende tuinsoorten zijn *T. vulgaris* (Echte tijm) en *T. xcitriodorus* (Citroentijm). *T. vulgaris* is vooral bekend als keukenkruid en voor in de siertuin iets minder; hoewel *T. vulgaris* 'Compactus' vrij veel in de siertuin te vinden is. Extra sterk geurende cultivars zijn 'Fragrantissimus' (sinaasappelachtige geur), 'Haute Vallée de l'Aude' (harsachtige geur), 'Nyons' (zeer krachtige geur) en 'Orange Balsam' (sinaasappelachtige geur). De van de Echte tijm afgeleide *T. xcitriodorus* heeft blad dat naar citroenen ruikt. Er is met een aantal bont- en geelbladige Citroentijmen verkrijgbaar, zeer geschikt voor de siertuin. 'Bertram Anderson' is de beste geelbladige, maar geurt slechts matig. Wel sterk geurend blad hebben 'Aureus', 'Golden King', 'Silver Queen' (de echte!) en 'Villa Nova'. Van de niet-bonte Citroentijmen is frisse geur vooral aanwezig bij 'Lemon Supreme'. *T. 'Doone Valley'* is dan wel geen echte Citroentijm, maar heeft wel sterk naar citroen geurend blad en hoort daarom eigenlijk ook in dit rijtje thuis.

79. *Thymus x citriodorus* 'Aureus'

T. praecox (Kruiptijm) en in mindere mate *T. pulegioides* (Grote wilde tijm) en *T. serpyllum* (Wilde tijm) zijn in Nederland veel gekweekte tuinplanten. De bladgeur is iets minder sterk dan van de vorige soorten, maar is nog steeds erg aangenaam. Vooral de Kruiptijm, die in veel kleuren en beharingvarianten (onder andere Woltijmen) verkrijgbaar is, is prima te gebruiken als rotsplant of als geurend gazon.

Soorten die wel weer sterk geuren, maar in Nederland niet zo bekend zijn: *T. caespitius* en *T. herba-barona*. Beide soorten zijn nog net geschikt voor de vollegrond, maar zullen in een strenge winter niet overleven. *T. caespitius* heeft een sterke zeer typische bladgeur. *T. herba-barona* heeft een karwij-achtige geur en de cultivar *T. herba-barona* 'Lemon Scented' een sterke citroengeur.

Tenslotte zijn er nog enkele soorten die sterk geuren, maar in Nederland niet winterhard genoeg zijn. Ze worden soms als kuip- of potplantje aangeboden: *T. camphoratus*, *T. ciliatus*, *T. mastichina*, *T. richardii* en *T. zygis*.

Van verschillende soorten Tijm worden diverse types etherische olie gewonnen. Vooral selecties van *T. vulgaris* worden hiervoor gebruikt, maar ook *T. serpyllum*, *T. zygis*, *T. mastichina* en *T. x citriodorus*. De olie wordt o.a. gebruikt voor

80. *Thymus vulgaris* 'Fragrantissimus'

medicinale doeleinden, cosmetische artikelen en parfumerie.

Tilia (Linde)

Tiliaceae

Een geslacht met circa 45 soorten loofverliezende bomen uit Noord-Amerika, Europa en Azië. De meeste soorten hebben zoet geurende bloemen, waar vooral bijen maar ook veel andere insecten op afkomen. De bloemen produceren veel nectar, waardoor ze erg geliefd zijn imkers; bijenkasten in de buurt van Lindes geven lindebloesemhoning. Vanwege de geurende bloemen is *Tilia* ook bekend als liefdesboom.

Een bloeiende Lindeboom in de voorzomer in de tuin, in het park of langs de straat is een aangename prikkeling voor de geurzin en is bij mooi weer al van ver te ruiken. Helemaal als ze massaal staan aangeplant zoals in een lindelaan. Het is niet zozeer dat de individuele bloemen sterk geuren, maar vooral de massaliteit aan de boom zorgt voor een vrij spectaculaire geur. Lindebloesemolie wordt van de bloemen gemaakt en wordt o.a. gebruikt in shampoo's en dergelijke. Bovendien wordt van de bloemen lindebloesemthee getrokken.

De in Nederland veel gebruikte soorten *T. tomentosa* (Zilverlinde), *T. x europaea* (Holland-

81. *Tilia xeuropaea*

se linde), *T. cordata* (Kleinbladige linde) en *T. platyphyllos* (Grootbladige linde) hebben sterk geurende bloemen. Tussen de soorten en cultivars lijken geen grote verschillen in geur te bestaan; het is meer een kwestie van hoe meer bloemen hoe sterker de geur.

***Trachelospermum* (Sterjasmijn)**

Apocynaceae

Een geslacht van circa 15 soorten klimplanten, grotendeels uit Oost en Zuidoost Azië. Alle soorten hebben zoetgeurende jasmijnachtige bloemen. Bij de meeste soorten geuren de bloemen 's avonds en 's nachts extra sterk vanwege bestuiving door nachtvlinders. In ons land komen twee soorten voor: *T. asiaticum* en *T. jasminoides*. Beide (hechtende) klimplanten worden wel als kuipplant gebruikt of kunnen in de tuin op beschutte plaatsen overwinteren. Vooral in warmere gebieden zijn beide soorten behoorlijk groeiachtige klimmers en bodembedekkers die met hun hechtwortels alles begroeien wat er op de weg komt. Qua geur steelt *T. jasminoides* de show. De witte stervormige bloemen geuren zeer sterk zoet. Van deze soort zijn er enkele cultivars in omloop, onder andere bontbladige zoals 'Tricolor' en 'Variegatum'. De iets minder sterk geurende *T. asiaticum* heeft kleinere bladeren en

82. *Trachelospermum jasminoides*

bloemen en is iets winterharder dan de vorige. Het blad lijkt wel op dat van *Vinca*.

***Viburnum* (Sneeuwbal)**

Caprifoliaceae

Dit geslacht heeft bijna 200 soorten heesters en kleine bomen, van nature voorkomend in Europa, Noord-, Midden- en Zuid-Amerika en Oost- en Zuidoost Azië. Veel soorten hebben sterk en aangenaam zoet geurende bloemen. Maar het is een geslacht met uitersten, want er komen ook stinkerds voor. Het (wortel)hout van *V. opulus* geurt bijvoorbeeld bijzonder onaangenaam (ook wel "bokkestinker" genoemd) en ook het blad van *V. sieboldii* en *V. grandiflorum* geurt na kneuzing erg onaangenaam.

Van de bij ons bekende soorten met aangenaam zoet geurende bloemen staat de vroeg in het voorjaar bloeiende *V. carlesii* op nummer één. De witte bloemen van de grote bolvormige bloeiwijzen verspreiden een zeer sterke zwaar zoete geur die al op meters afstand te ruiken is. Van deze soort zijn enkele zeer bloeirijke cultivars in omloop, bijvoorbeeld 'Aurora' (rozeachtig), 'Marlou' en 'Diana' (compact). Ook de van deze soort afgeleide *V. xcarlcephalum* en *V. xburkwoodii* behoren tot de toppers van geurende tuinplanten. Vooral van *V. xburkwoodii* zijn

83. *Viburnum xbodnantense* 'Charles Lamont'

zeer goede (geurende) cultivars in omloop zoals 'Anne Russell' en 'Mohawk'.

Ook de winterbloeiende soort *V. farreri* en de daarvan afgeleide *V. xbodnantense* mogen in een geurtuin zeker niet ontbreken. Weliswaar is bij koud weer de geur niet zo goed waarneembaar, maar vooral bij zonnig en niet te koud weer geuren de bloemen zeer sterk zoet en zijn al op afstand waarneembaar. *V. farreri* geurt gemiddeld net iets sterker dan *V. xbodnantense*, maar deze laatste levert de beste tuinplanten. De beste cultivars van *V. xbodnantense* zijn 'Charles Lamont' (roze), 'Deben' (wit) en 'Dawn' (roze). Van de soorten die later in het voorjaar of in de voorzomer bloeien hebben de meeste geen opvallende bloemgeuren. Alleen de bij ons minder gekweekte *V. nudum* heeft sterk zoet geurende bloemen. Verder heeft *V. xhillieri* een vrij sterke vanilleachtige geur en ook de bij ons niet betrouwbaar winterharde *V. odoratissimum* heeft vrij sterk geurende bloemen.

Viola (Viooltje)

Violaceae

Een groot geslacht van ongeveer 400 soorten eenjarigen en vaste planten. De meeste soorten komen van nature voor op het noordelijk halfrond. Veel soorten hebben geurende bloemen,

84. *Viburnum carlesii* 'Juddii'

met een typische zeer verfijnde viooltjesgeur. Maar lang niet alle soorten geuren. Veel soorten hebben naast gewone bloemen ook cleistogame bloemen. Dit zijn zeer kleine bloemen die zichzelf bevruchten en geen kroonbladen en bloemgeur hebben.

De sterkst geurende soort is *V. odorata* (Maarts viooltje). De bloemen van deze soort verspreiden een heerlijke zoete geur die onder andere ook gebruikt wordt in de parfumindustrie en als zoetstof in gerechten. Sterk geurende cultivars zijn de enkelbloemige 'Coeur d'Alsace' (roze), 'John Raddenbury' (blauw), 'Luxonne' (blauw), 'Königin Charlotte' (paarsblauw), 'Princess of Wales' (paarsblauw) en de dubbelbloemigen 'Countess of Shaftesbury' (blauw met roze centrum; sterkst geurend van allemaal!), 'Lady Campbell' (paarsblauw) en 'Mrs. J.J. Astor' (roze). Een aantal cultivars hiervan is in Nederland moeilijk of niet verkrijgbaar. Een andere eveneens sterk geurende soort is *V. suavis* (Russisch viooltje). Deze soort is veel minder bekend in Nederland.

De bekendste soort *V. cornuta* (Hoornviooltje) geurt middelsterk. Deze soort is gekruist met een aantal andere Violen en hebben honderden cultivars opgeleverd, die als perkplant of vaste plant worden gebruikt. Velen daarvan geuren niet of

nauwelijks, maar sommigen juist weer sterk. Kruisingen van *V. cornuta* met *V. 'Blue King'* hebben de zogenaamde. Violetta's opgeleverd; een groep met veel zeer aangenaam geurende cultivars. Enkele in Nederland verkrijgbare sterk geurende cultivars zijn: 'Admiration', 'Blue Carpet', 'Columbine', 'Irish Molly', 'Jackanapes' (zeer sterk geurend!), 'Jersey Gem' en 'Rebecca'.

***Wisteria* (Blauwe regen)**

Fabaceae

Een geslacht met 6 soorten klimplanten, van nature vooral voorkomend in Noord-Amerika en China. De bloemen van de Blauwe regen bevinden zich in lange karakteristieke hangende bloemtrossen en hebben een aangename zoete geur. Hierop komen met name hommels en bijen af, de natuurlijke bestuivers van *Wisteria*.

Van de bij ons bekende soorten geurt *W. sinensis* gemiddeld het sterkst. Maar ook *W. floribunda* en *W. brachybotrys* kunnen sterk geuren. Maar bij deze soorten zit er nogal wat variatie in geurintensiteit tussen de verschillende cultivars of klonen. Bovendien zijn in het Nederlandse klimaat niet alle cultivars even bloeirijk, sommigen bloeien zelfs in de meeste jaren niet of nauwelijks. Het is dus van belang om de juiste cultivarkeuze te maken indien men een sterk

geurende plant wenst.

Goed bloeiende en goed geurende cultivars in Nederland zijn:

- *W. brachybotrys* 'Shiro-kapitan' (wit)
- *W. floribunda* 'Eranthema' (lilablauw)
- *W. floribunda* 'Lawrence' (lilablauw)
- *W. sinensis* 'Amethyst' (paars; sterkst geurend!)
- *W. sinensis* 'Jako' (wit; in Japan ook bekend als Nioi-fuji = fragrant *Wisteria*)
- *W. sinensis* 'Prolific' (paarsblauw)

Tropische gewassen, bollen en eenjarigen

Ook een aantal tropische gewassen, bollen en eenjarigen kunnen gerekend worden tot de geuriconen van het plantenrijk. Voor de volledigheid worden de belangrijkste hierbij genoemd.

Tropische gewassen

- *Aniba rosaedora* (Rozenhout): hout
- *Boswellia* (Wierook): hars
- *Cananga odorata* (Ylang Ylang): bloemen
- *Cinnamomum zeylanicum* (Kaneel): schors
- *Commiphora myrrha* (Mirre): hars
- *Cymbopogon citratus* (Citroengras): blad
- *Gardenia jasminoides* (Kaapse jasmijn): bloemen
- *Hymenosporum flavum*: bloemen

85. *Viola Cornuta* Groep

86. *Wisteria sinensis*

87. *Wisteria sinensis* 'Prolific'

- *Melaleuca alternifolia* (Tea tree): bladeren
- *Michelia figo* en enkele andere soorten: bloemen
- *Myristica fragrans* & *argentea* (Nootmuskaat): vruchten
- *Pogostemon heyanus* (Patchouli): bladeren
- *Santalum album* (Sandelhout): hout
- *Stephanotis floribunda* (Bruidsbloem): bloemen
- *Tectona grandis* (Teak): hout
- *Vanilla plantifolia* (Vanille): vruchten

Bollen

- *Lilium* (Lelie), diverse soorten: bloemen
- *Narcissus*; m.n. *N. poeticus* en *N. Tazetta* Groep: bloemen
- *Hyacinthus* (Hyacinth): bloemen
- *Polianthes tuberosa* (Nachthyacint): bloemen

Eenjarigen

- *Lathyrus odoratus*: bloemen

Literatuur

BONAR, A. (1990): Gardening for fragrance - Ward Lock Ltd.
 BOOM, B.K. (1975): Flora der gekweekte kruidachtige gewassen, ed. 4 - H. Veenman & Zonen B.V., Wageningen, 463 p.
 CALLAWAY, D.J. (1994): Magnolias - B.T. Batsford Ltd, London, 260 p.

FORTGENS, G. & HOFFMAN, M.H.A. (1992): Thymus (sortiments- en gebruikswaardeonderzoek) - Dendroflora 29: 19-33
 GALLE, F.C. (1985): Azaleas - Timber Press, Portland, Oregon, USA
 GELDEREN, D.M. VAN (1999): Osmanthus - een overzicht van het sortiment - Dendroflora 36: 68-75
 GENDERS, R. (1994): Scented Flora of the World - Robert Hale, London
 GOVAARTS, C.J., POL, P.A. VAN DE & PETERSE, A. (1988): Geurende houtige gewassen voor het gematigde klimaat - IFF
 GROEN, IR. L.E., URSEM, DR. W.N.J. & UFFELEN, DR. G.A. (2003): Citrus aurantium (Bittere Sinaasappel) in Nederland - Dendroflora 40: 23-36
 HOFFMAN, M.H.A. (1994): Philadelphus (Sortiments- en gebruikswaardeonderzoek) - Dendroflora 31: 44-71
 HOFFMAN, M.H.A. (2000): Mahonia x media en verwanten - Dendroflora 37: 31-40
 HOFFMAN, M.H.A. (2000): Syringa vulgaris - Dendroflora 37: 60-96
 HOFFMAN, M.H.A. (2005): List of Names of Perennials - Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Boskoop, 524 p.
 HOFFMAN, M.H.A. (2005): List of Names of

- Woody Plants - Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Boskoop, 871 p.
- HOUTMAN, R.T. & WERF, W. J. VAN DER (2002): Hamamelis - Dendroflora 39: 30-61
- HOUTMAN, R.T. (1998): Viburnum (m.u.v. Viburnum plicatum en cv's) (Keuringsrapport) - Dendroflora 35: 96-135
- HUXLEY ET AL. (1992): The New R.H.S. Dictionary of Gardening, vol. 1-5 - The Macmillan Press Limited, Londen en Basingstoke, 3353 pag.
- LAAR, H.J. VAN DE (1988): Lonicera - Dendroflora 25: 36-54
- LAAR, H.J. VAN DE (1997): Wisteria - Blauwe regen (Keuringsrapport) - Dendroflora 34: 104-122
- LACEY, S. (1991): Scent in your garden - Frances Lincoln Limited, London
- PROCTOR, M. & YEO, P. & LACK, A. (1996): The natural history of Polination - Timber Press
- SNOEIJER, W. (2005): Waldreben mit duft - Gartenpraxis 5, p. 31-34
- UPSON, T. & ANDREWS, S. (2004): The Genus Lavandula - Royal Botanic Gardens, Kew, 442 p.
- VALDER, P. (1995): Wisterias, a comprehensive guide - Florilegium, Balmain, N.S.W., Australia
- VLAKVELD, S. (2006): Product Martonderzoek - de consument presenteert Lavendel - Productschap Tuinbouw, afdeling Mimo
- WHITE, K. & S. (1994): Thyme in the Garden - NCCPG, Wisley Gardens, England
- WHITE, R. (2006): Daphnes - a practical guide for gardeners - Timber Press, Inc.

Ir. M.H.A. (Marco) Hoffman

Wetenschappelijk onderzoeker sortiment / taxonomie bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO), Bomen, Lisse

Summary

Plant scents play an important role in our lives. Despite that, fragrance has been ignored for many years in the selection of new cultivars. In the past decade the importance of scent has been rediscovered. More often catalogs and plant labels mention scented plants, and separate lists of fragrant plants are available. Recent marketing research shows that the fragrance is a main criterion for buying Lavender. In this article, Applied Plant research gives an overview of scented plants for gardens and terraces. Only woody plants and herbaceous perennials are mentioned. First this article gives some background information on plant fragrances. The followings aspects are treated:

- *Why and how this research was done*
- *Scent as an aspect of utility value*
- *Scented plant parts*
- *Where does scent come from in plants*
- *The purpose of plant scents*
- *Scents and pollination*
- *Imitating scents*
- *Human appreciation of scents*
- *Analysis of plant scents*
- *Indication of scents*
- *Circumstances influencing scent*
- *Bad-smelling plants*
- *Use of scented plants*
- *Names suggesting fragrance*

Next a list of scented plants is given. The plants are listed in alphabetical order and in the columns are mentioned: plant group (tree, shrub, herbaceous perennial etc.), the USDA winter hardiness zone and the scent of the flowers, leaves or other plant parts.

Last is a review of the most fragrant plants. The strong or very strong scent of these plants is one of the main reasons for their use in gardens. These are the plants one cannot miss when walking past because of their scent. These plants are also listed in the table as having sweet-scented or very sweet-scented flowers, or strongly aromatic leaves. These plants are all available in the Netherlands as garden plants or terrace plants, even though some are rare.